БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИИЛЕРИ, КАТЫЖЫҢАР!

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ, КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРНЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1925 чылда үндезилеттинген

1951 октябрь 3 СРЕДА № 191 (2365)

ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БО ХҮНГҮ СОЛУНДА:

Кыдат Улус Республиканың улустуң Төп Чазааның Даргазы эш Мао Цзе-дунга И. В. Сталинның телеграммазы (1 арын).

Кыдат Улус Республиканың Күрүненин Административтиг Чөвүлелинин Даргазы болгаш Даштыкы Херектерниң Министри эш Чжоу Эньлайга А. Вышинскийнин телеграммазы (1 арын).

Делегейге быжыг болгаш үр тайбын дээш (1 арын).

Пропагандиске дузаламчы: Хаанныг Россияга ажылчыннар болгаш тараачыннар бодунуң хосталгазы дээш канчаар демисежип, чурттап чорааннарыл (2—3 арыннар).

Колхоз тудуунда: М. Бавуу. — Колхоз сууру өзүп турар, **О. Хуна.** — Туйбу бүдүрүлгези. **М. Сынаа** — Тудуг бригадазы эки ажылдап турар (3 арын).

А. Ширин-оол. — «Ажылчын күжү чедишпесте. . .» (3 арын).

Кыдат Улус Республикада (4 арын).

Кореяда болуушкуннар (4 арын).

Тайбыңның күш-ажылчы ээлчээ

Бистиң чуртувус политиктиг болгаш күш-ажылчы улуг көдүрлүүшкүннүң хүннерин чурттап эртирип турар. Ажылчын, тараачыннар, интеллигенти беш улуг күрүнелериин аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыын изиибиле деткивишаан, ол Кыйгырыгның адаанга боттарының хол үжүктерин хамыктың чаңгыс эп-сеткил-биле салып турарлар.

Үр болгаш быжыг тайбыңга, база чаа дайынның айылын баш удур болдурбазынга совет улус ханы соннуургалдыг. **«Бир эвес улустар тайбыңны камгалаарының херээн боттарының холунга ап, ону туюлунга чедир камгалаан турар болза, тайбың камгалатынган болгаш быжыглатынган туруп болур»** — деп эш Сталинның мерген сөстери, тайбың дээш, улустарның айыл чок чоруу дээш оларның демиселинин тугу апарган.

Бистиң улузувус боттарының кызымакай күш-ажылы, 1951 чылдагы улус ажыл-агыйының планын доллур болгаш ажыр күүседири дээш демиселге идепкейлиг киржилгези-биле тайбынны камгалавышаан, ону мөнге тургузары дээш быжыг болгаш чалданыш чогу-биле туржуп турар.

Капиталистиг кулданыышкынның дөңгүзүн дедир ээлбези-биле узуткаан совет улус, дарлакчыларга эвес, а бодунуң социалистиг күрүнезинин, бүгү ниитилелдин, бодунуң эрге-ажыы дээш ажылдап турар. Делегейде эң-не демократтыг Конституция — Сталинчы Конституцияның тугунуң адаанда чурттап турар Совет Эвилелинин хамааты бүрүзү социалистиг амыдыралдың бүгү-ле байлакшылдыг эргелерин эдилеп турар.

«...Совет эрге-чагырга ажыл чок чоруктy узуткааш, амыдыралга ажылдаар, өөренир эргелерни боттандырып, эң эки материалдыг болгаш культурлуг байдалдарны ажылчын, тараачыннарга, интеллигенцияга хандырган...» — деп эш Сталин аныткан.

Ленин—Сталинның партиязы-биле хей-аът киртинген совет улус, социалистиг Төрээн чуртунуң эргеажыы, коммунизм тиилелгезинин херээ дээш кызымак ажылдап турарлар. Совет кижилерниң күш-ажылчы күжениишкиннери, чогаадыкчы инициативазы ам кайгамчык улуг гидроэлектростанцияларның, суггарылга системаларының тудуушкуннарынче, бойдусту чаартырының сталинчы планын амыдыралга боттандырарынче, социалистиг ажылагыйның болгаш культураның улам ынайгы күчүлүг көдүрлүүшкүнү дээш демиселче угланган.

Тайбың дээш демисел — бистиң чурттуң бүгү ажылчы чоннарының эргим чугула херээ. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыынга ат салбышаан, Уралмашина заводунуң ажылчыны эш Жулдыбиннин чугаалааны:

—Стахановчу күш-ажыл, пландан ажыр продукция бүдүрүлгези, тайбың херээнге бистин кайгамчыктыг салыышкынывыс ол. Бис Кыйгырыгның адаанга үгле чаңгыс эп-сеткилдиг ат салып турар күве эвес, харын боттарывыстың холдарывыс үжүктерин коммунизм тудуушкунунга чаа-чаа чедиишкиннер дээш чаныш чок демисел-биле быжыглап турар бис. Бүдүрер ажыл нормазын мен бо хүнге чедир 250 хуу күүседип келдим. Ам ээлчегде үш нормадан эвээш эвести бээримни хүлээнип тур мен.

Тайбың херээн камгалаарының дугайында бодал-биле заводтуң бүгү ажылчыннары күжениишкинниг ажылдап турарлар. Уралмашина заводунуң муң-муң стахановчулары, чарышка алгылаан бедик хүлээлгелерни бо хүннерде ажыр күүседип турарлар. Заводтуң коллективи он айларның планын хуусаа бетинде күүседирин хүлээнген. Күш-ажылчы маадырлыг чоруктуң шак ындыг чижектери — муң-муң.

Ажылдың бедик бүдүрүкчүлүүнүн кайгамчык үлегерлерин колхозчу көдээниң миллион-миллион ажыл-ишчилери база көргүзүп турар. Ажаап алыышкын ажылдарын чедиишкиннинг доозар болгаш көдээ ажылагый продуктуларының белеткел планнарын хуусаа бетинде күүседир дээш, чер болгаш мал ажылының улам ынайгы көдүрлүүшкүнү дээш, олар улуг сорук кириишкинниг демисежип турарлар. Краснодар крайның Курганск районнуң трактор бригадазының сураглыг бригадири Иван Шацкий тайбың талалакчыларының край конференциязына санал берип тургаш мынча дээн:

—Бистиң районнуң бүгү ажылчы чону тайбынның стахановчу ээлчээнде турупканнар. Мээң трактор бригадам ажыл нормазын хүн-санында бүдүн чартык ийикпе ийи катап ажыр күүседип турар. Кубаньниң бүгү тараажыларын тайбынның ээлчээнче кирерин кыйгырып тур мен. Ол болза, бүгү делегейге тайбыңның чөленгиижи» — бистиң Төрээн чуртувустуң күчү-шыдалын быжыглаарынга дыка улуг салыышкын болур ужурлуг.

Совет кижилернин чогаадыкчы күштери шынап-ла төтүнүп хандынмас. Социалистиг чарыштың мурнакчылары өртектиг инициативаны соксаал чокка көргүзүп, ажылдың хевир методун улам сайзырадып, бүдүрүлгенин моон соңгааргы көдүрлүүшкүнүнге, продукция бүдүрүп үндүрүлгезин улгатырарынга, ооң шынарын экижидип, бот-үнезин чиигедиринге чаа-чаа резервтерни тып үндүрүп турарлар.

Бүдүрүлгенин чорудулга бүрүзүнге продукцияның бот-үнезин чиигедири дээш чарыштың эгелекчилери болуп үнген Москваның «Буревестник» фабриказының стахановчулары Мария Левченко, Григорий Муханов оларның эки инициативазы калбак массаның идепкейлиг деткимчезин алган. Куйбышевтин гидроэлектростанция тудуунуң механизаторларының инициативазы-биле эгелээн машиналарның болгаш механизмнерниң проектилиг бүдүрүкчүлүг күжүн бедидери дээш, дерилгелерниң ажылдаарының хуусаазын узадыры дээш, шимчээшкин — техниктиг депшилге, бүдүрүлгенин бедик культуразы дээш мурнакчы ажылчыннарның чедиишкиннинг демиселинин көскү чижээ болган.

Боттарының бригадаларын стахановчу бригадалар кылдыр хуулдуралары, мурнакчы бүдүрүлгелерниң чедиишкиннери өске бүгү заводтарның, фабрикаларның, ол ышкаш бистиң бүгү үлетпүрүвүстүң ниити чедиишкини болган турар кылдыр, ажылхеректи организастаары дээш патриоттуг чүткүүшкүн чаартык ыларының эгелекчи саналдарынга илеретинип турар. Бригадаларның, участостортарның, цехтиниң болгаш ниити бүдүрүлгенин ажылының чогаадыкчы бедик идепкейлин бистин хүннеривисте чарыштың шылгаралдыг онзагай демдээ болуп турар.

Тараа белеткелдериниң күрүне планнарын хуусаа бетинде дооскан дугайында республикаларның, крайларның болгаш областарның эш Сталинга чоруткан рапорттарының бистиң парлалгавыска бижитинип турары — социалистиг көдээ ажылагыйның чедиишкиннеринге тодаргай херечилел болуп турар. Эр, херээжен колхозчуларның, социалистиг көдээниң бүгү ажыл-ишчилериниң хамык бодал-сагыштары тайбың дугайында сагыш салыышкын-биле сиңниктинген.

Бистиң чуртувус чогум кайы хире улуг резервтерлиг дээрзин чарыштарның чедиишкиннери бүзүрелдиг-биле көргүзүп турар. Ол резервтерни долузу-биле ажыглаар деп — партия, ажыл-агый болгаш профэвилел организацияларының сорулгазы шак ындыг.

Чарыш дээрге — масса чоннуң дириг, чогаадыкчы ажыл-херээ болур. Ол, формализмге болгаш бюрократизмге, ёзуургак байдалга болгаш шуугаазынга дөстүнчүп шыдавас.

Чер-черниң партия организациялары чарыштың удуртулгазын бүгү хемчээлдии-биле экижиткен, чаартыкчыларның патриоттуг эгелекчи саналдарын дүргени-биле хаара тудуп, техника-биле чепсегленир, бүдүрүлге мурнакчыларының дуржулгазын калбаа-биле нептередир талазы-биле бүгү эр, херээжен ажылчыннарга дузалажыр хүлээлгелиг.

Бүгү-ле полит-массалыг болгаш агитациялыг ажылды социалистиг чарыштың улам ынайгы калбарыышкынынче, 1951 чылдагы улус ажылагый планының хуусаа бетиндеги күүселдезинче угландыр тургузары эргежок чугула.

Совет улустуң тургузукчу тайбың күш-ажылы, коммунистиг тургузуушкуннуң планнар боттанылгазында ооң кайгамчыктыг чедиишкиннери бүгү чурттарның тайбың дээш демисежип турары ажылчы чоннарының дүрүм ёзугааргы магадаашкынын хайындырып турар. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга чаңгыс эп-сеткилдии-биле ат салып, ынчангаш коммунизмниң херээ дээш, чаа-чаа күш-ажылчы маадырлыг чоруктар-биле боттарының холунуң үжүүн быжыглавышаан, совет кижилер тайбынның улуг херээ дээш демиселге чайгылыш чок күзел-соруктуун болгаш шиитпирлиин ооң-биле бадыткадып турарлар.

(«Правданың» мурнуку үүлүнден).

ТЕЛЕГРАММА

Кыдат Улус Республиканың Улустуң Төп чазааның Даргазы эш МАО ЦЗЕ-ДУНГА

Пекин,

Кыдат Улус Республиканы тургусканын чарлаанының ийи чыл оюнуң хүнүнде найыралдың амыр мендизин айтырганымны хүлээп алырынарны диледим, эш Дарга.

Улус демократтыг Кыдатты тургузар талазы-биле улуг кыдат улус, Кыдат Улус Республиканың чазаа болгаш Силерниң бодунар моон соңгаар-даа чедиишкинниг болурунарны чүректиң ханызындан күзедим.

Ыракы Чөөн-чүкке тайбынның болгаш айыл чок чоруктуң быжыг магадылалы болур Кыдат Улус Республика биле Совет Эвилелинин улуг вайыралы моон соңгаар-даа быжыксын!

И. СТАЛИН.

ТЕЛЕГРАММА

Кыдат Улус Республиканың Күрүненин Административтиг Чөвүлелинин Даргазы болгаш Даштыкы Херектерниң Министри эш ЧЖОУ ЭНЬ-ЛАЙГА

Пекин,

Кыдат Улус Республиканың ийи чыл болган оюн таварыштыр мээн амыр менди айтырганым-биле кады, тайбың тургузуушкунга, Бүгү-делегейге быжыг тайбың дээш демиселге, бистиң улустарывыстың аразында буузулбас вайыралды быжыглаарынга улуг кыдат улус болгаш Силер бодунар моон соңгаар-даа чедиишкиннинг болурунарны чүректиң ханызындан күзээнимни хүлээп алырынарны диледим.

А. ВЫШИНСКИЙ.

Дуржулгалыг малчылар

ВОЛОСОВО. (Ленинград облазы). «Торосово» совхозта чыл эгезинден бээр инек бүрүзүнден 3.300 килограмм сүттү сагган ийикпе азы эрткен чылдың бо үезинде турганындан 400 килограмм хей сүттү саап алган. Ол болза, совхозтуң ажылчыннарын болгаш Ленинградтың көдээ ажыл-агый институдунуң болгаш көдээ ажыл-агый малдарын өстүрининиң Пушкин аттыг лабораториининиң ажылдакчыларының кады ажылдажылгазының түннели болур.

Инектерни чемгерери болгаш оларның семис чоруун, саалдазын, а база ол ышкаш сүдүнүн кайы хире хоюг үстүүн учёт ёзугаар чорудуп турар.

Совхозта бызааларны соок черге таарыштырып азыраарын база кылган. Ол ынчаар таарыштырган арганың ачызында бызааларның өзүлдези 10—25 хуу чедир улгаткан. Бызааларны сүт-биле чемгереринге эңне хоюг сүттүг инекти таарыштырып тургускан болгаш ооң сүдү-биле бызааларны чемгерип турар. Ол ышкаш малдың эки чемни чигининден ооң продуктулуг болур чоруун база хынап турар.

Малды эртем ёзугаар ажаары болгаш чемгерери оларның уксаазын экижидип турар болгаш ооң продуктулуун бедидип турар.

(СЭТА).

Чаа дүжүттүн шайы

ТБИЛИСИ. Тбилисиниң шай фабриказы чиг чаа дүжүттен шай бүдүрүп үндүреринче кирипкен. Грузияның районнарындан ол-ла чиг дүжүт үзүткел чок кээп турар.

Чаа ээлчегде Тбилисиниң шай фабриказы 470 тонна продукцияны бүдүрүп үндүрген. Оларның 230 тонну 5ир дугаар сорттуг болгаш өске-даа сорттарлыг болган.

(СЭТА).

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы

Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга хей миллион совет кижилер аттарын салып турарлар.

— Ярцова — Смоленская область Молотов аттыг пөс аргыыр фабрика бустуушкуннардан дайын сөөлүнде катап тургустунган. Фабриканың хериминиң иштинде ам-даа тудугжулар көстүүлеп турар болза-даа, фабрикада хей муң ажылчыннар шагдала күженип турарлар.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазынга холбаштырган хуралга аргыкчы Е. Посредникова чүве чугаалаан.

— Чер-делегейде бүгү кижилерге херек тайбынны күзеп турар бис. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга боттарывыстың хол үжүктеривисти стахановчу ажыл-херектер-биле быжыглаар бис — деп ол медеглээн.

Каш неделя соңгаар, кажан Москвага Тайбың камгалалының Совет комитединиң пленуму болуп эрткен соонда эш Посредникова болза, бодунуң участогун 16 аргыыр станоктарга чедир көвүдедип бээрин фабриканың удуртур черинден дилээн. Ажыл нормазын 150 хуу чедирерин ол хүлээнген. Ооң үлегерин фабриканың хей-хей аргыкчылары эдерип турарлар.

Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы Караганданың шахталарында болгаш бүдүрүлгелеринде эгелээн.

— Бүгү совет улус-биле кады бистер тайбыңның улуг херээнге боттарывыстың салыышкынывысты киирер бис. Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга салгылаан холдарывыс үжүүн пландан ажыг хей муң тонна хөмүрдаш-биле быжыглаар бис — деп Жданов аттыг шахтаның дагжыларының хуралынга навалоотбойщик, хүндүлүг шахтёр Ашкеп Каликов медеглээн.

— Хуралдың 700 ажыг дагжы-киржикчилери шахтаже киреринин мурнунда Кыйгырыгга чаңгыс эп-сеткилдиг ат салганнар.

Тайбыңның стахановчу ээлчээнге тургулапкаш, дагжылар болза, дүнхүнде пландан ажыр ийи чартык эшелон оттулар чүүлдү чүдүрүп чорутканнар.

Кыйгырыгның адаанга ат салыышкыннарының чыылдазы Курил ортулуктарның кит тудар балыкчыларының аразынга чедиишкинниг эрткен.

Кыйгырыгның адаанга боттарының аттарын салбышаан, Кузнецкиниң Сталин аттыг металлургия комбинадының доменниг цехиниң ажылчыннары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары чыл төнчүзүнге чедир пландан ажыр ам-даа 3 муң тонна шойну бээр деп шиитпирлээннер.

—Бо болза, тайбын дээш демиселдиң херээнге бистиң салыышкынывыс болур — деп коллективтиң хуралынга эш Новиков чугаалаан.

Ат салыышкыннарының чыылдазы Молотовка, Кемеровога, Орскиге болгаш чурттуң өске-даа хоорайларынга чедиишкинниг болуп турар.

(СЭТА).

Тайбыңны күзеп тур бис

ХАБАРОВСК. Күскү Амур дыка хей километрлерже калбара берген. Хат ооң кырында канчаар-даа аажок улуг чалгыларны өөр-көдүрүлеп турар. Ол күскү ажыл-ишти бергедип турар. Ынчалза-даа, улуг Ыраакы Чөөн-чүк хеминиң эриктеринде чурттап турар төрүмелдиг балыкчы ульчилер, кончуг нарын байдалдарда-даа балыкты чедиишкиннии-биле тып турарлар. Тайбыңның Пактызында, олар кызымакай ажылдап турарлар. Элээн хей колхозтарның балыкчылары чыл планнарының күүселдезин доозупкаш, ам 1952 чылдың планынга балык тудуп турарлар. Онаалгадан ажыр олар чуртка бирги сорттуң балыын 44 муң пудту берген.

Бүгү совет кижилер-биле бир дөмей, ульчилер болза, Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга чаңгыс эп-сеткилдиг салганнар.

«Красный маяк» артельдиң балык тудар бригадазының бригадири Бельды Мичунды, бүгү ульчилерниң бодалдарын болгаш күзел-соруун илередип, мынча деп чугаалаан:

— Бистер, ульчилер, совет эргечагырганың үезинде хөглүг болгаш аас-кежиктиг чурттап турар бис. Бис чүгле чаңгыс чүве күзеп тур бис — бүгү совет улус-биле кады коммунизмни тургузарда биске тайбың херек.

(СЭТА).

Делегейге быжыг болгаш үр тайбың дээш!

Дайынны болдурбас

ШАГААН-АРЫГ. **(Телефон-биле).** Улуг-Хем районда «Кызыл тук» солуннуң редакциязында О. Кенденниң биске дыңнатканы-биле алырга, Улуг-Хем районнуң ажылчын, албан-хаакчыттары болгаш бүгү-ле ажылчы чоннары беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат чыылдазының кампаниязын холбаштыр чер-черде митингилер болгаш хуралдар күштүү-биле калбарып турар.

Хайракан сумузунда Мичурин аттыг көдээ ажыл-агый артелинге ат чыылдазын холбаштыр болуп эрткен митингиге Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга 320 ажыг кижи хол үжүүн чаңгыс эп-сеткилдии-биле салганнар. Ол ат салыышкынының митингизинге сөс ап чүве чугаалап турган улустуң иштинден 67 харлыг Сандан ирейнин чугаалааны болза:

—Бис, дайынның хоралыг айылын билир бис. Немец фашистиг араатаннар-биле сокчуп турган үени утпаан бис, утпас-даа бис. Делегейге шак ындыг дайын айылын белеткеп, бистиң сталинчы чаагай амыдыралывыска адааргап, биске кыжаныр турар дайын кыпсыкчыларынга удур делегейниң миллион-миллион кижилеринге күчүлүг совет үнүвүстү чаңгыс эптии-биле кадып, делегейге улам быжыг тайбың дээш холум үжүүн салбышаан, кырган-даа болзумза ону күш-ажылым-биле быжыглаар дээш ховуда тараа сөөртүп турар ажылымның чижек нормазын 100 хуу эвес, а харын 120 хуу чедир күүседир мен оолдар — дээн. Ол ышкаш оон-даа өске кижилер дайынга удур үр болгаш быжыг тайбын дээш күш-ажылчы бот-хүлээлгелерни ап турганнар.

Тайбынны күш-ажыл-биле быжыглаар

Бо чылдың сентябрь 26-да кежээ ажыл шагының сөөлүнде, беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбыңның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазының кампаниязынга холбаштыр, дайын айылынга удур күштүг күзел-соруун илереткен митингилер Чаа-Хөл районнуң девискээринде эгелээн.

Ак-Туруг сумуда улуг Ленинниң өлүм чок мөңге адын кадагалаан Ленин аттыг көдээ ажыл-агый артелинге болган митингиге 221 колхозчулар тайбың күш-ажыл көдүрлүүшкүннүү-биле дайынга удур, тайбың дээш боттарының холунуң үжүүн бергеннер.

Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга бодунуң холунуң үжүүн салып тура коммунист эш Намажаптың чугаалааны:

— Эштер, мен чырык чер кырычга 77 чыл ажыр чурттап тур мен. Чүвениң шыны херек оолдар, мен дзрлакчы дээргилерге удурткан коргунчуг аш болгаш өлүмнүң, хоозуралдыг дорамчылаашкынның бужарбаък ниитилелин чурттап эртим. Ам өөрүшкүлүг аас-кежиктиг чаякчызы — улуг ада болгаш башкывыс эш Сталин удурткан күчүлүг совет күрүнениң хамаатызы деп хүндүлүг, ыдыктыг эргени эдилеп, сталинчы үенин колхозчу бай амыдыралында эктим бедик, хостуг чаагай чурттап чор мен. Кырый берген болзумза-даа бо хүнгү сталинчы чаагай амыдыралдың хөглүг, өөрүшкүлүүнге сорук кирип, бистиң колхозтуң чылгы малын эки өстүржүп, мээн төрээн колхозум улам-на бай амыдыралдыг болзун дээш, чылгы кадарчызы хүлээлгемни күүседип тур мен. Ол ажылга киргеш, төрээн белерниң 78 кулуннарын каража чокка бүрүнүбиле ажаап алдым. Ынчаарга америк империалистер бистиң бо чаагай амыдыралывыска адааргааш биске удур чаа дайынның айылын белеткеп турарлар-дыр.

Ханныг дайынны болдурбас дээш, делегейде хөделип чоруп турар миллион-миллион кижилерге үнүвүстү кадып, тайбыңның сталинчы алдарлыг херээнге киржип, боттарывыстың холувус үжүүн бербишаан, ону күш-ажылывыс-биле быжыглаар ужурлуг бис, ынчангаш мен 1951—1952 чылдарның кыжынында төрүтүнер чаш кулуннарны 100 хуу чидириг чокка ажаап ап, оларны семис, кадык-шыырак кылдыр азырап алыр мен — деп, бо олурган хей эштерге бадыткап аазадым — дээн.

База ол ышкаш, Чаа-Хөл районнуң Кара-Тал сумуда «Победа» колхозка болган митингиге 187 кижи, Чаа-Хөл сумуда «Бай-Булуң» колхозка болган митингиге 144 кижи, ол-ла сумунуң Молотов аттыг колхозка болган митингиге 197 кижи Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыы-биле таныжып, чыңгыс эп-сеткилдиин илереткишаан, тайбынны быжыглаарының кол чепсээ болур күш-ажылдың улгатырган бот-хүлээлгелерин ап, делегейге үр болгаш быжыг тайбың дээш ат салыышкынының чыылдазының кампаниязынга киржип, холунуң үжүүн салганнар. Ат салыышкынының чыылдазы тайбың күш-ажылдың сорук кириишкини-биле чаңгыс эп-сеткилдиг үргүлчүлевишаан.

Чаңгыс үн-биле

Беш улуг күрүнелериниң аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга ат салыышкынының чыылдазы-биле холбаштыр сентябрьниң 27-де Кызылдың № 5 школага ниити хурал болган.

Тайбың талалакчыларының область конференциязының резолюциязын «Тувинская правда» солуннуң ажылдакчызы эш Федяева хуралдың киржикчилеринге таныштырган.

Санал бериишкинниң сөөлүнде хуралдың бүгү киржикчилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин кыйгырыының адаанга аттарын чаңгыс эп-сеткилдиг салганнар.

В. БАРАБАНОВ.

Улуг өөрүшкү-биле бадылааннар

Бо чылдың сентябрь 27-де Кызылдың башкы училищезинин башкыларының болгаш өөреникчилериниң хуралы болган. Тайбың талалакчыларының область конференциязының ажылының түннелинин дугайында РСФСР-ниң алдарлыг башкызы Г. Корнев аңаа илеткел кылган.

Илеткел сөөлүнде элээн хей кижилер санал берип чүве чугаалаан. Санал берген эштер Тайбың Пактызын чарар дугайында Кыйгырыгны бүрүнү-биле деткиирин болгаш ооң адаанга боттарының аттарын улуг өөрүшкү-биле салырынга беленин чугаалааш өске эштерни кыйгырган.

Хурал сөөлүнде хуралдың киржикчилери Тайбыңның Бүгү-делегей Чөвүлелинин Кыйгырыының адаанга боттарының аттарын чаңгыс эп-сеткилдиг салганнар.

О. КАЗАКОВ.

ПРОПАГАНДИСКЕ ДУЗАЛАМЧЫ

Хаанныг Россияга ажылчыннар болгаш тараачыннар бодунуң хосталгазы дээш канчаар демисежип, чурттап чорааннарыл

„Политшколаларга кичээлдерни чорударының методиказын“ „Шын“ солуннуң бо ээлчеглиг дугаарындан өгелеп темалар аайы-биле шуптузун парлап үндүрер. Бирги болгаш ийиги чылдарның политшколаларын чергелештир хандырар сорулга-биле оларны аралаштыр үндүрер. Чижээлээрге, бирги теманың талазы-биле кичээлдерни чорударының методиказын бо солунга парлаан болза, дараазында ийиги чылдың өөредилгезинге таарыштыр сески теманың талазы-биле кичээлдерни чорударының методиказын парлаар.

„Политшколаларга кичээлдерни чорударының методиказы“ болза, политшколаның ажылын шын организастаар болгаш кичээлдернің идей-теоретиктиг деңнелин бедидер талазы-биле пропагандистерге дузалаар. Бо материалдарны пропагандистернің семинарынга база ажыглап болур.

Методиктиг чүүлдер пропагандистернің кичээлдерге чугааларының чижек планнарын берип турар болгаш „Политшколаның дыңнакчыларынга дузаламчы“ деп (ам ийи ном кылдыр үндүрүп турар) өөредилге номунуң бүгү он үш темаларының талазы-биле беседаларга кол-кол чижек айтырыгларны тодаргайлап берип турар.

☆ ☆ ☆

Кичээлдерниң эгезинде пропагандист болза, политшколаның сорулгалары-биле, өөредилге планы-биле болгаш «политшколаларның дыңнакчыларынга дузаламчы»—деп ийи кезек үнген өөредилге номнары-биле дыңнакчыларны допчу таныштырар. Политшкола болза, партия чырыдыышкынының баштайгы чадазы-дыр деп ол тайылбырлаар.

Ийи чылдарның дургузунда политшколаның дыңнакчызы «политшколаларның дыңнакчыларынга дузаламчы»—деп өөредилге номун өөренип эртер апаар. Ол үеним дургузунда дыңнакчылар болза, ажылчыннар болгаш тараачыннар помещиктерниң болгаш капиталистернің дарлаңдан боттарының хосталгазы дээш канчаар демисежип чорааннарыл, ССРЭ-ниң ажылчы чоннары социалистиг ниитилелди канчап тургусканнарыл база дайзыннардан ону канчап камгалап алганыл дээр дугайында тодаргай билигни алырлар, ССРЭ-ниң ниитилел болгаш күрүне тургузуунуң үндезиннерин өөренир ужурлуг. Олар большевик партияның организастыг принциптери-биле, большевик партиянын болгаш совет күрүнеиң иштики болгаш даштыкы политиказының кол-кол айтырыглары-биле таныштырар, Ленин — Сталинның партиязының совет ниитилелде улуг сорук киирикчи болгаш организакчы ролюн ханы билир ужурлуг. Кичээлдерни чорударының методиказы-биле (пропагандистиң чугаазы болгаш эш хуузунуң калбарган беседазы-биле) дыңнакчыларны таныштыргаш, пропагандист болза, материалды быжыг шиңгээдип алырының кол аргазы дээрге, өөредилге номнарын үргүлчү бот-кичээл-биле өөренири болур деп демдеглээр. Кичээлдерге канчаар белеткенир, өөредилге материалдарын канчаар ажыглаарыл деп чугула сүмелерни дыңнакчыларга бээр.

Бирги теманың материалын өөренип тургаш, дыңнакчылар болза, ажылчы чоннуң бодунуң аңгызының эрге-ажыы дээш демиселинге ажылчын аңгының башкарыкчы ролюнуң дугайында, ол чокка пролетар диктатуразы дээш демиселге тиилелге болдунуп шыдавас, ажылчын аңгының удуртукчу организациязы болур, ажылчын аңгының холунда кол чепсээ болур революсчу марксисчи партияның дугайында, революсчу демиселге үлетпүрчин аңгының эвилелчилериниң дугайында кол-кол билиглерни алыр ужурлуг.

Бирги теманың талазы-биле кичээлдер хаанныг Россияның ажылчыннарының болгаш тараачыннарының демиселиниң чижээнге, социалистиг революцияның тиилелгезинге Маркс—Энгельс — Ленин—Сталинның революстуг теориязының чугула ужур-дузазын дыңнакчыларга көргүзер ужурлуг. Революцияның улуг генийлери, большевизмниң үндезилекчилери — В. И. Ленин биле И. В. Сталинның улуг найыралының дугайында, марксисчи теорияны олар канчаар сайзырадып, канчаар чогаадыкчы хереглээннерил, чаа хевирниң революсчу партиязын тургузар дээш, ажылчын шимчээшкини-биле эртемниг социализмни катыштырары дээш олар канчаар демисежип чорааннарыл дээр дугайында тодаргай билигни дыңнакчылар алыр ужурлуг. Социализмниң тиилелгези дээш тиилелгелиг демиселче хаанныг Россияның улустарын большевик партия канчаар көдүргенин кичээлдер көргүзер ужурлуг.

«Хаанныг Россияның ажылчыннары болгаш тараачыннары бодунуң хосталгазы дээш канчаар демисежип, чурттап чорааннарыл» деп теманы өөренирингe өөредилге планында 6 шактарны берген. Ол шактарны ынчаар хуваза эки:

1. Хаанныг Россияга ажылчыннар болгаш тараачыннарның байдалы — 2 шак.

2. Помещиктерге болгаш капиталистерге удур ажылчыннарның болгаш тараачыннарның демисели — 4 шак.

• • •

Бирги кичээл пропагандистиң чугаазындан эгелээр.

Хамыктың мурнунда пропагандист бистиң чурттуң эрткен үезин өөренириниң канчаар-даа аажок улуг политиктиг чугулазын айтыр. Дыңнакчылар болза, эрткен үени өөренмишаан, улус ажыл-агыйының болгаш культураның бүгү адырларында Ленин — Сталинның партиязының удуртулгазы-биле совет улустуң чеьдип алган төөгүлүг тиилелгелериниң улуун улам эки үнелеп билир болгаш совет кижилер чаа, коммунистиг амыдыралдың чогаадыкчылары, Совет Эвилели тайбың, демократия болгаш социализм дээш демиселге бүгү чурттарның ажылчы чонунуң быжыг даянгыыжы деп чүвени ханы медереп билир ужурлуг.

Бодунуң чугаазының эгезинде пропагандист хаанныг Россияның экономнуг тургузуунуң допчу характеристиказын бээр, хаанныг Россияга крепостной эрге Россияның чурттакчы чонунуң кол массазы—тараачын чоннуң шыдажыр аргажок кылдыр араатанзыг ёзу-биле мөлчүүрүнүң аргазы турган деп тайылбырлаар. Крепостниктиг Россияга тараачын чоннуң байдалын «Помещиктерге кулданыр чорук», «уштунар аргажок дарлал» деп Ленин шак ынчаар характеристикалаан. Крепостной ёзучурумнуң уран-чогаалчы көргүзүү Пушкинниң «Деревня» деп шүлүгүнүң доозулган кезээ болуп турар, оон сөстерин чугаазынга ажыглаары пропагандиске дузалыг. Ол ышкаш Гогольдуң «Өлүг сүнезиннер» деп чогаалындан элээн хөй черни пропагандист бүзүредилгеге ажыглап болур. Крепостниктиг Россияга турган корум-чурумну канчаар-даа аажок күштүү-биле ол чогаалда чаза шаап турар.

Оон ыңай пропагандист мөлчүкчүлерге болгаш дарлакчыларга удур Россияның ажылчы чонунуң демиселиниң дугайын чугаалап бээр, тараачын тура-халыышкыннарының бастырган чылдагааннарын тайылбырлаар болгаш тараачын чон чүгле боду бодунуң күжү-биле хосталгалыг демиселге тиилеп шыдавас, ажылчы чоннуң хосталгалыг демиселин тараачыннар-биле эвилелдежип алгаш, тиилелгелиг төөгүзүнге чедирип шыдаар эң-не революсчу аңгы болур карачаңгыс пролетариат бо төөгүлүг сорулганы күүседип шыдаар деп онзалап демдеглээр. Бо дугайын пропагандист дараазында кичээлге чугаалап бээр.

Хаанныг Россияның хожудангай чоруунуң чылдагааннарының бирээзи болур крепостной тургузугну болгаш хаанныг эрге-чагырганың корум-чурумун характеристикалавышаан, Салтыков-Щедринниң чогаалдарындан, «Руське чурттаары кымга экиг» деп Некрасовтуң поэмазындан чамдык черлерни көргүзери таарымчалыг. Ол болза, крепостной тургузуг болгаш хаанныг эрге-чагырга улустуң күштерин төңгү-кинчилеп тургаш, чурттуң ажыл-агый, политика болгаш культура хөгжүлдезин моондактап турган дугайында бодал-биле дыңнакчыларның медерелин быжыглаарынга дузалаар.

Крепостниктиг эргени күш чок болдурарынче хаан чазакты албадаан чылдагааннарның дугайын чугаалааш, пропагандист болза, 1861 чылдың реформазын крепостной ажыл-агыйның кол үндезини—помещикчи чер эдилелин чок кылбаан, ындыг төлээде тараачыннарның байдалын чиигетпээн. Тараачын ажыл-агыйга болгаш тараачыннарның черлеринге хол кире берген кулактарның дарлалы болза, көдээге арткан крепостник ёзунуң элээн артыышкыннарынга база немешкен. Бо бүгү болза, көдээ суурларга аш-чутту, ядаралды болгаш хоозуралды күштелдирген. Чугаанын бо кезээн реформа соонда помещиктерде болгаш тараачыннарда черниң кулактарныы-биле харылзаазын көргүзүп турар диаграммаларны тодарадып көргүзери дузалыг. Революция мурнунда үеде тараачыннарның берге байдалын көргүскен шылгарангай орус чурукчуларның хөй-хөй чуруктары бар. Пропагандист бодунуң чугаазынга холбаштыр ындыг чуруктарны ажыглаар.

Чугааның ийиги кезээнге пропагандист болза, крепостной эргени солуурун дүргедеткен капитализмниң хөгжүлдезинин дугайын болгаш Россияга ажылчын аңгының байдалының дугайын чугаалаар. Капитализм деп чүл, ажылчынны капиталистин мөлчүүрү канчаар болуп турарыл деп чүвени пропагандист допчу тайылбырлаар.

Капиталистиг бүдүрүлгениң сорулгазы болза, ажылчы чоннуң хереглелин хандырар эвес, харын мөлчүкчүлерниң кара-сагыштыг эрге-ажыктарын хандырар сорулгалыг деп ол чугаалаар. Бүдүрүлгениң багажа чепсээнде өнчү-хөрөңги турар ужурунда капиталистиг ажыл-агый быдаргай. Шак моортан—капиталистиг ажыл-агыйның уш-баш чок, план чок чоруу болза, ажыр бүдүрениң эконом кризистеринге чеьдип турар. Эконом кризистериниң тыптыышкынын тайылбырлаар. Капиталистиг чуртка кайы бир барааннарны ажыр бүдүрери дээрге, ол барааннар артыкшылыг ийикпе, чурттакчы чоннуң хереглелин долу хандырганы ол эвес, а кол хереглекчилер, тодаргайлаарга капитализм үезинде улам-на улам хоозурап турар улус массалар садып ап болурундан хөйну бүдүргенинде деп дыңнакчылар тодаргайлап билип алган турары чугула. Марксизмниң ол теориялыг байдалын АҚШ-та, Англияда болгаш өске-даа капиталистиг чурттарда бүдүрүлгениң амгы кулданыышкынының болгаш ажылчы массаларның ядаралының чижээ-биле анализтап болур. Делегей экономиказының өзүп турар кризизинин дугайында, капиталистиг чурттарда ажыл чоктаныр чоруктуң өзүлдезишин дугайында журналдардан болгаш солуннардан саннарны пропагандист ажыглап болур.

Ажылчыннарның болгаш тараачыннарның политиктиг эрге чок чоруунун, хаанныг Россияның орус эвес улустарга таварыштырган дошкун дарлалының чуруун дыңнакчыларның мурнунга чуруп көргүспүшаан, пропагандист хаанныг эрге-чагырганың органнарының адаандан үстүнге чедир аңгы талазы-биле характерлиг илерээшкинин көргүзер, ол эрге-чагырга чүгле чаңгыс сорулганы: помещиктерниң болгаш капиталистерниң аңгызының эрге-ажыктарын камгалаарын билир турган.

Дарлаткан националдарга хамаарыштыр хаанныг орустуң эрге-чагыргазының политиказы «дорамчылап чагырар» деп бужар-бак принципке тургустунуп турган. Бодунуң чугаазын түнневишаан, пропагандист болза, хаанныг Россия Барыын Европаның капиталындан чоорту, ынчалза-даа улам хамаарылгаже кирип турганын төөгүлүг тодаргай фактыларга көргүзер болгаш бистиң Төрээн чуртувустуң ол национал хоозуралының шуут кем-буруулуглары помещиктер биле капиталистер турганнар деп демдеглээр.

Теманың бирги бөлүүнүң талазы-биле беседа, кажан дыңнакчылар өөредилге материалы-биле таныжып алганда дараазында кичээлге чорутунар.

Дыңнакчылар ажылчыннарның болгаш тараачыннарның революция мурнундагы амыдыралы-биле таныш дээрзи чигзиниг чок. Ол дугайын олар чечен чогаал литературазындан, улуг назылыг кижилериниң чугаазындан болгаш чамдыктары бодунуң хууда дуржулгазындан билир, олар боттарының билиглерин солчускаарлар. Дыңнакчыларның активин ажыглавышаан, хаанныг Россияның ажылчыннарының болгаш тараачыннарының ядарангай байдалының, помещиктер болгаш капиталистер ажылчы чонну каржызы-биле мөлчүп чораанының үндезин чылдагааннарын тодарадырынче дыңнакчыларның кичээнгейин угландырар. Беседаны айтырыглар-биле долдурбас болза эки. Дыңнакчылар-биле адаанда айтырыгларны чугаалажырга-ла четчир.

1. Хаанныг Россияга ажылчыннарның болгаш тараачыннарның амыдыралының хандырылгалары кандыг турганыл?

2. Крепостной эргени чүге дүжүргенил база 1861 чылдың реформазын чорутканының саңлдары чүү болганыл?

3. Капитализм деп чүл, база Россияга ол канчаар хөгжээнил?

4. Россияның улустарын хаанныг эрге-чагырга канчаар дарлап, база оларның аразынга национал өжээнни чүге кыпсып турганыл?

5. Россияның ажыл-агый талазы-биле хожудангайы, даштыкы капиталдан оон хамаарылгалыы.

• • •

«Помещиктерге болгаш капиталистерге удур ажылчыннарның болгаш тараачыннарның демисели»—деп теманың ийиги бөлүүнге ийи кичээлдерни чорударын сүмелеп турар. Бирги кичээлге адаанда айтырыгларны чырыдар: аңгының чөрүлдээлери болгаш аңгы демисели, марксизм—пролетариаттың революсчу өөредии, Россияга үлетпүрчин шимчээшкининиң баштайгы базымнары. Ийиги кичээлге чырыдар айтырыглар: В. И. Ленинниң болгаш И. В. Сталинның революсчу ажыл-чорудулгазының эгези; большевик партияны тургусканы, бирги орус революция, большевиктер массаларны революцияже белеткеп турар.

Бирги кичээлге чугааны аңгылар деп чүл, база мөлчүтүрген болгаш мөлчүкчү аңгыларның эрге-ажыктары чүге эптеш чок болурул деп тайылбырлаашкындан эгелезе чогуур.

Капиталистиг ниитилелдиң ийи кол удурланышкак аңгылары—буржуазия биле пролетариатты чижекке ап, мөлчүкчү болгаш мөлчүтүрген аңгыларның онзагай демдектерин көргүскеш, оон ынай оларның аразында эптеш чок аңгы демиселин пропагандист чугаалаар. Пропагандист маңаа болза, дарлакчыларга удур дарлатканнарның кончуг үр үеде демисели ажылчы чонга хосталга бербейн турган фактыже дыңнакчыларның кичээнгейин угландырар. Ажылчы чонну мөлчүүрүнүң бир хевири мөлчүүшкүнүң өске хевири-биле солчуп турза-даа, мөлчүгдел боду хевээр артып каап турган. Чүгле ажылчы аңгының политиктиг эрге-чагырганы чаалап алыры буржуазияның тергиидээшкинин дүжүрер, кандыг-даа мөлчүгделди чок кылыр.

Оон ыңай пропагандист айтырыг салыр: капиталдың эрге-чагыргазын дүжүрери дээш демиселге тиилелгени, кижини кижи мөлчүүр чорукту чок кылырын чүге чүгле ажылчын аңгының удуртулгазы-биле чеьдип ап болурул? Чүге дээрге, ол болза, бүдүрүлгениң багажа-чепсээнде өнчүнүң хөрөңгизи-биле харылзаалыг эвес, депшилгениң эдилекчизи, чаа, коммунистиг ниитилелдиң тургузукчузу, туюлунга чедир карачаңгыс революсчу аңгы-дыр. Моон-биле холбаштыр пропагандист болза, делегейде эң-не революсчу орус пролетариаттың онзагай байдалын айтыр. Буржуазияның тергиидээшкинин күш биле дүжүрериниң болгаш пролетариаттың диктатуразын тургузарының эргежок чугулазының дугайында марксизмниң кол үүлүн пропагандист онзалап демдеглээр. Помещиктерниң болгаш капиталистерниң тергиидээшкинин тайбын арга-биле узуткаары болдунмас, олар-биле демиселге ажылчы чон эң-не шиитпирлиг, дидим болгаш организастыг чорукту көргүзери эргежок чугула дээр дугайын ол чугаалаар.

«Коммунистиг партияның манифестизинге» боттарының өлүм чок өөрединиң үндезиннерин тайылбырлаан үлетпүрчин аңгының генийлиг башкылары Маркс биле Энгельс болза, капитализмни дүжүрери болгаш коммунизмни тургузары дээш демиселге ажылчын аңгының төөгүлүг улуг ролюн бир-ле дугаар көргүскеннер.

«Коммунистиг партияның манифестизин» Ленин биле Сталинның үнелээнин дыңнакчыларга сагындырза чогуур.

«Бо улуг эвес номчугаш бүдүн томнар дег үнелиг: депшилгелиг делегейниң бүгү организастыг болгаш демисежип турар пролетариады амдыгаа чедир-ле оон сүүзүнү-биле чурттап, шимчеп турар» деп Ленин бижээн.

«Марксизмниң ырларының ыры» деп эш Сталинның тодарадыышкынында «Коммунистиг партияның манифестизинің» өлүм чок идеяларының ханы үнелээшкини илеретинген болгаш оларның бүгү делегейге ужур дузазы шыйдынган.

1891 чылда Самарага аныяк Ленин «Коммунистиг манифестини» орус дылче очулдурган. 1896—1898 чылдарда-ла эш Сталин марксисчи бөлгүмнерге «Коммунистиг партияның манифестизинің» кол-кол байдалдарын тайылбырлап турган: оон бир чажыт парлаашкынын 1901 чылдың эгезинде Бакуга эш Сталинның айтыышкыны-биле тургустунган партияның чажыт типографиязынга парлап үндүрген. Совет эрге-чагырганың чылдарының дургузунда «Коммунистиг партияның манифестизи» 6 миллион ниити тиражтыг кылдыр 220 катап парлатынып үнген.

Маркс биле Энгельстиң-даа мурнунда, ниитилелдиң социалистиг эде тургузуушкунунуң дугайын бодап чораан кижилер турган болза-даа, социализмни тургузарының шын оруун билбээннер деп пропагандист айтыр. Ол үеде турган ийи чаңгыс бодакчылар тергиидеп турар мөлчүкчү аңгылар-биле демисел чокка кижи ниитилелиниң эки эде тургузуунун планын куруг-хоозун байдалбиле бодап турганнар. Маркс биле Энгельс социализмни хоозун бодалдан эртемче хуулдурганнар. Революсчу, марксисчи партияның чугула сорулгаларының бирээзи болза, революстуг демиселдиң эртемниг теориязы-биле ажылчын аңгыны чепсеглээри, эртемниг социализмни үлетпүрчин шимчээшкини-биле катыштырары болур. «Партия маргылдаларының дугайында допчузу-биле» деп эш Сталинның ажылындан билдингир черин пропагандист номчааш тайылбырлаар.

«ҮЛЕТПҮРЧИН ШИМЧЭЭШКИНИ ЧОККА эртемниг социализм деп чүл? Ажыглавайн кааптарга, чүгле дадарып чемирип калыр компас-тыр, ынчаар орта ону борт ажыр октаптар апаар.

СОЦИАЛИЗМ ЧОККА үлетпүрчин шимчээшкини деп чүл?—Компас чок корабль-дир, ол корабль өске бир эрикке кажан бир барып турептар болза-даа, бир эвес компастыг болза, эрикке дүрген чедер болгаш айыылдарга эвээш таваржыр ийик.

Ол ийиниң кайызын-даа катыштырыптар болзунарза, тергиин корабльдиг болур силер, ол корабль өске эрикке дорт чедер болгаш өртээлге үрелбейн чеде бээр».

Пропагандистиң чугаазының түннел кезээ Россияга үлетпүрчин шимчээшкининиң баштайгы базымнарын чырыдар. Пропагандист хамыктың мурнунда өөредилге номунда көргүскен чижектерге доктаар. Россияга болза—база-ла өске чурттардаазы ышкаш,—мөлчүкчүлер-биле пролетариаттың демисели эгезинде чүгле экономнуг негелделер дээш чоруп турган деп чүвени маңаа айытса чогуур. Бодунуң ээлери дарлакчыларга удур ажылчын аңгының тура-халыышкыннарын кадыг-дошкун базып турган хаанныг ёзу-чурум болза, Россияга капиталистиг корум-чурумну камгалап турган ужурунда демисел кадыг-берге турган. Капиталистерниң тергиидээшкинин дүжүрер төлээде, баштай хаан эрге-чагырганы дүжүр октаар херек турган.

Мурнакчы ажылчыннар пролетариаттың күштеринге ханы бүзүреп турганнар. Хаанныг эрге-чагырганы дүжүреринге ажылчын аңгы кол рольду ойнаар ужурлуг деп билип турганнар. Шылгарангай үлетпүрчин революсчуларның аттарын чугаалап көргүзери болгаш оларның политиктиг арнын чуруп көргүзери дузалыг. Маңаа Иван Васильевич Бабушкинниң дугайында В. И. Ленинниң чүүлүн ажыглаары чугула.

Ынчалза-даа, ол үеде массалыг үлетпүрчин шимчээшкини организас чок болгаш быдаргай болуп турган. Ол тодаргай сорулга чок турган.

Социал-демократияның сорулгазы эртемниг социализмниң идеязын ажылчын шимчээшкининге киирери турган.

Россияның ажылчын аңгызының төөгүлүг оруунуң дугайында В. И. Ленинниң баш бурунгаар сөглээн сөстерин пропагандист көргүзер. «Ажылчын аңгыже социал-демократтар бодунуң бүгү кичээнгейин болгаш бодунуң бүгү ажыл чорудулгазын угландырар ужурлуг. Кажан ажылчын аңгының мурнакчы төлээлери эртемниг социализмниң идеяларын, орус үлетпүрчинниң төөгүлүг ролюнун дугайында идеяны шиңгээдип аптарлар болза, кажан ол идеялар калбак нептерээшкинни алыр, болгаш үлетпүрчиннерниң амгы быдаргай эконом дайынын медерелдиг аңгы демиселинче хуулдурар быжыг организация ажылчыннар ортузунга тургустунар болза, ол душта бүгү демократтыг элементилериниң бажында көдүрлүп үнген, орус үлетпүрчин абсолютизмни дүжүр октаар болгаш орус пролетариатты (бүгү чурттарның пролетариаттары-биле кады) политиктиг демиселдиң дорт оруу-биле тиилелгелиг, коммунистиг революцияже чедире бээр» (В. И. Ленин, чогаалдар том 1, арын 284).

Түннелинде пропагандист Маркс биле Энгельстиң өөредиин нептередиринге Россияга баштайгы марксисчи бөлгүмнерниң ролюн чугаалаар. Эртемниг социализмниң идеяларын калбак нептередири үлетпүрчин шимчээшкини-биле социализмни катыштырары ажылчын аңгының ниитилелгезиниң бир дугаар чугула аргазы болур деп Ленин биле Сталин боттарының революсчу чорудулгаларының эң-не эге үезинде санап турганнар деп үүлче дыңнакчыларның кичээнгейин угландырар.

Теманың ийиги бөлүүнүң талазы-биле беседаны аңгылар болгаш аңгы демиселиниң дугайында марксисчи теорияның үндезиннерин дыңнакчылар канчаар шиңгээдип алганын тайылбырлаарындан эгелезе чогуур. Дыңнакчыларга чугаалажып көөр кылдыр чижек-биле мындыг айтырыгларны пропагандист салыр:

1. Мөлчүкчүлер биле мөлчүткеннериң аразында эптеш чок аңгы демисели чүге болуп турарыл?

2. Ажылчын аңгының бүгү делегейге төөгүлүг ролю чүл?

3. Россияга үлетпүрчин шимчээшкининиң баштайгы базымнары.

• • •

«Помещиктерге болгаш капиталистарга удур ажылчыннарның болгаш тараачыннарның демисели» деп бөлүктүң талазы-биле ийиги кичээлге чугаазынга пропагандист болза, В. И. Ленин биле И. В. Сталинның допчу биографияларының материалдарын ажыглааш, пролетар революциязының улуг баштыңчыларының сагыш-бодалдарының болгаш хөделиишкиннериниң долу чаңгыс аайын көргүзер. Ол кады ажылдаашкын большевик партияны тургузары дээш, Россияга марксисчи теорияны чогаадыкчы сайзырадыры болгаш ажыглаары дээш демиселге төрүүнген болгаш өскен.

Пропагандист болза, XIX вектиң төнчүзүнде-ле Ленин Петербургка аңгы-аңгы марксисчи бөлгүмнердеп «Үлетпүрчин аңгыны хостаары дээш демиселдиң эвилелин» тургускан. Ол эвилел Россияга үлетпүрчин шимчээшкини-биле социализмни катыштырарын бир-ле дугаар боттандырып турар апарган болгаш революсчу партияның баштайгы эге үрези болган, ол-ла чылдарда эш Сталин аныяк тургаш-ла революстуг шимчээшкинге киржип турар апарган.

Ленинчи-марксисчи партияның ёзулуг баштыңчызы болгаш башкызы, оон тургузукчузу Ленин тур деп Сталин дораан-на көрген. «90 чылдарның төнчүзүнден болгаш ылангыя 1901 чылдын соонда «Искраны» үндүргениниң соонда Лениннiң революсчу ажыл-чорудулгазы-биле танышкан чорук болза, Лениннiң нүүрү-биле бис анаа эвес кижилиг тур бис дээр бүзүрелге мени чедирген. Ынчаарда, ол мээң караамга партияның анаа-ла бир удуртукчузу эвес турган, ол партияның ёзулуг тургузукчузу турган, чүге дээрге бистиң партияның иштики шынарын болгаш соңгаарлатынмас хереглелдерин ол чааскаан билип турган. Кажан мен ону бистиң партияның өске удуртукчулары-биле деңнээримге, Лениннiң эштери деп меңээ бүгү-ле үеде сагындырып чораан—Плеханов, Мартов, Аксельрод болгаш өскелер-даа—Лениндeн ыракта-ла куду турганнар ийик, ол үе-биле деңнээрге Ленин анаа-ла бир удуртукчу эвес, харын дээди хевириниң удуртукчузу, даг эзири, демиселге коргарын билбес болгаш орустун революстуг шимчээшкининиң кинчилетинмээн оруктары-биле партияны бурунгаар дидим чорудуп кел чоруур удуртукчу турган» (И. В. Сталин, чогаалдар, том 3, арыннар 52—53).

Эш Сталин большевик партияны тургусканының эң эгезинден тура-ла Лениннiң дайынчы эжи бооп чораан.

Ленин биле Сталинның ажыл-чорудулгазы империализмниң болгаш пролетар революцияларының үезинде калбарган деп пропагандист айтыр. Империализм дээрге, капитализмниң сөөлгү чадазы болур, ол душта капиталистиг системаның бүгү чөрүлдээлери кызыгаарынга чедир чидигленген болгаш дайыннарның база пролетар революцияларының үези келгени болур деп пропагандист допчузу-биле, өөредилге материалының хемчээ-биле тайылбырлаар ужурлуг. Дараазында кичээлдерге дыңнакчылар империализм дугайында элээн калбак билиглерни алырлар. Маркс биле Энгельстиң өөрединиң уламчылакчылары Ленин биле Сталин—империализм үезинин ханы эртемниг анализинге үндезилээш, пролетар революциязы практика кырында чайлаш чок апаргаа тур, капитализмниң туружун шуут божаннадырынга чаагай байдал тургустунган тур деп түннелге келгеннер деп чүвени борта демдеглээри чугула.

«Ленинизм дээрге, империализмнин болгаш пролетар революциязының үезинде марксизм болур. Улам тодаргайлаарга: ленинизм болза, ниитизи-биле пролетар революциязының теориязы болгаш тактиказы, эң ылангыяда пролетариаттың диктатуразының теориязы болгаш тактиказы болур» деп өш Сталинның шылгарангай тодаргайлаашкынынче дыңнакчыларның онза кичээнгейин пропагандист угландырар.

Пролетар революциязының теориязын, пролетариаттың диктатуразының теориязын Ленин биле Сталин чогаатканнар. Пролетариаттың диктатуразы мөлчүкчү аңгыларны чаза шаварынче, социализмни тургузарынче угланган. Ол болза, ажылчыннар биле ажылчы тараачыннарның эвилелиниң хевиринге, ол эвилелге ажылчын аңгының удуртур ролю турда боттанар.

Эш Сталин бодунуң чогаалдарынга ленинизмни бүгү тала-биле хөгжүткен болгаш ону дээди чадаже көдүрген.

(Төнчүзү 3-кү арында).

ПРОПАГАНДИСКЕ ДУЗАЛАМЧЫ

Хаанныг Россияга ажылчыннар болгаш тараачыннар бодунуң хосталгазы дээш канчаар демисежип, чурттап чораннарыл

Пропагандист большевик партиянын тургустунганынын дугайында чугаазынче шилчиир. Революсчу марксисчи партияны тургузарыныг ленинчи планынын алыс утказын дыннакчыларга ол тайылбырлаар. Ол планны боттандырары кончуг берге турган. Партияны тургузары хаанныг ёзу-чурумнуң кадыг-дошкун истээшкининиң одунуң адаа-биле, марксизмниң ажылчын шимчээшкининде дайзыннары-биле эптеш чок демиселге эртип турган. Баштайгы революсчу марксисчилерниң ажылдап турган шак ол үезин характеристикалаарда В. И. Ленининиң «Чүнү кылырыл» деп чогаалынган сөстерни дыннакчыларга сагындырарын сүмелээр. «Бистер хол-холдарывыстан тутунчуп алгаш, кадыр болгаш берге орук-биле сырый бөлүк чоруп ор-бис. Бистер бүгү талалардан дайзыннарга бүзээлеткен болгаш оларныг одунуң адаа-биле барык-ла кезээде чоруур апаар бис» (В. И. Ленин, чогаал том 5, арын 328).

Чаа хевирниң партиязын тургузар дээш демиселге революсчу марксизмниң дайзыннары-биле кадыг-дошкун демиселди шыдап үнери Ленин биле Сталинга таварышкан. Ол дайзыннар ажылчын аңгының дайынчы төпчүткен партиязын тургузарынга удурланып, ажылчын аңгыны буржуазияның саңлдарынга чагыртырын, буржуазияның эргечагыргазын быжыглаарын, ажылчын аңгының революстуг демиселин үзе тыртарын оралдажып турганнар деп чүвени пропагандист айтыр.

Оон ынай, партияны тургузарынга ленинчи «Искра» солуннуң улуг ролюнуң дугайын пропагандист чугаалаар. «Искра» болза, аңгы-аңгы марксисчи бөлүгүмнерни болгаш организацияларны чаңгыс кылдыр харылзаштырган, партияның программазын болгаш Уставын чогаатканы, партияның ийиги съездизин чыылдырарын белеткээн. Партияны тургузары дээш демиселдиң ленинчи планын эш Сталинның редакторлааны-биле Закавказияга үнүп турган «Брдзола» деп чажыт грузин солун база-ла туюлунга чедир боттандырып турган. «Искраның» соонда Россияга эң дээре марксисчи солун ол болуп туран.

Организастыг айтырыг талазы-биле партияның ийиги съездизинге болган чөрүлдээлерниң ханы принципиалдыг ужур-дузазын, съездиниң ийи бөлүкке — большевиктер болгаш меньшевиктер болуп чарылганын тайылбырлааш, пропагандист болза, ылангыя бистиң улуг баштынчыларывыс В. И. Ленин биле И. В. Сталинның чорудулгазы-биле большевиктер партиязының, ажылчын аңгының дайынчы революсчу партиязының эгези салдынган тур деп бодалга дыннакчыларны чедирер. Ажылчы чоннуң миллион-миллион массаларын сырый катыштырып шыдаар болгаш бүгү делегейге төөгүлүг тиилелгелерге оларны эккеп шыдаар партияны Ленин биле Сталин тургусканнар.

Оон соонда, пропагандист болза, партияның программазының болгаш бирги орус революцияга большевиктерниң тактиказының айтырыгларынче шилчиир. Моон-биле кады партияның алыс сорулгалары-биле чоокку сорулгаларының аразында ылгалдарны ол тайылбырлаар.

Оон ынай, 1905 чылдың революциязының үезинде хаанныг эргечагыргага удур демиселге аңгыларның күштерин таарыштыр тургусканының чылдарынче пропагандист шилчиир. Революсчу шуурганның өзүлдезин көргүзүп турар көскү уран чогаал болза, А. М. Горькийниң «Буревестник» деп чогаалы болуп болур. Ону номчуур болза, 1905 чылдың мурнуу чарыында чурттуң иштинге турган байдалды пропагандистиң дыннакчыларга чугаалап бээринге эки дузалыг болур.

Буржуаз-демократтыг революция биле социалистиг революцияның аразында ылгалды пропагандист демдеглээр. Бирги орус революциязының буржуаз-демократтыг характерин бодунуң чугаазынга тодаргайлавышаан, Россияга 1904—1905 чылдарның чугула болуушкуннарын дес-дараалыг чурум-биле пропагандист тайылбырлаар. 1905 чылдың революциязынга удуртукчу күш болза, хаанныг эрге-чагыргага удур большевик партияның удуртулгазы-биле баррикадаларга тулчуп турган болгаш чер дээш тараачыннарның демиселин баштап турган ажылчын аңгы турган деп чугаадан дүннел кылыр ужурлуг. Революция чоруп турда боо-чепсектиг тура-халыышкынга удурланып турган, а революция аштырган соонда революстуг партияны узуткаарынче шугум чорудуп турган меньшевиктерниң сатыныкчы тактиказын айытса чогуур. Бирги орус революциязының аштырганының кол чылдагааннарын тайылбырлаан турар ужурлуг.

Орустуң бирги революциязының аштырганы большевиктерниң дайынчы соруун сып шыдаваан деп чүвени пропагандист айтыр. 1905 чылдың революциязын төрүп үндүрген чылдагааннар күштүг хевээр артканда, чаа революция чайлаш чок деп чүвени Ленин биле Сталин билип турганнар. Тараачын чон помещиктерниң черин албаннар, улус чонга көөр хөөн чок хаанныг ёзу-чурум дүжүртүнмээн. Ындыг төлээде, большевиктер революстуг шимчээшкинниң чаа көдүрлүүшкүнүнге идегеп турганнар болгаш анаа белеткенип турганнар.

Хаанныг ёзу-чурумнуң кадыг-дошкун хемчеглери турза-даа, Ленин биле Сталин база большевиктер массаларны маадырлыг болгаш чүткүлдүг, кызымак болгаш могаг-шылаг чокка организастап, оларны революсчу ёзуга кижизидип, революцияның келир тиилелгезинге бүзүрелдиг кылдыр каңнап турганнар. «Бистер революцияның мурнунда үр чылдарда ажылдап өөренген бис. Бистерни кадыг даш дег деп адааны хей эвес. Пролетар партияны социал-демократтар тургускан, ол партия бирги дайын согуушкунуңуң чедишкин чок чоруундан ундарап дүшпес, бажын оскунмас, авантюрга шымнып кирбес» деп Ленин бижээн (В. И. Ленин, чогаалдар, том 13, арын 409).

Пролетариаттың революсчу партиязын узуткаарын оралдажып турган меньшевиктерге удур Ленин биле Сталинның чорудуп турганы эптеш чок демиселче дыннакчыларның кичээнгейин пропагандист угландырар. Ажылчын шимчээшкининиң иштинде дайзыннар-биле принципиалдыг демиселге большевик партия идея талазы-биле каңналып быжыкан болгаш келир революстуг тулчуушкуннарга белеткенип турган.

Делегейниң бирги дайынының мурнуу чарында Россияга революстуг шимчээшкинниң чаа көдүрлүүшкүнү болза, ол үени большевиктер шын үнелеп көрген деп чүвени көргүскен. Меньшевиктерни партиядан үндүр сывырган болгаш 1912 чылда Прага конференцияга тускай большевик партияны хевирлеп тургускан, большевиктерниң удуртулгазы-биле ажылчын аңгы чаа революстуг тулчуушкуннарже чоруп орган. Ол-ла чылда Ленин биле Сталин дайынчы ажылчын «Правда» солунну тургускан.

Түннелинде пропагандист болза, бистиң партияның амыдыралынга Прага конференциязының улуг төөгүлүг ужур-дузазын характеристкалаар.

Чугаалап турар үезинде болгаш дараазында кичээлде беседа чоруп турда дыннакчыларны эш Сталинның 70 харлыг болганынга үндүрген «Иосиф Виссарионович Сталин» деп документалдыг уран-чогаал альбомуне тодаргай таныштырза чогуур. Альбомнуң бирги бөлүктеринде ёзулуг революсчу марксисчи партияны тургузарының улуг хөрээнге Ленин биле Сталинның идея талазы-биле найыралын, 1905 чылдың революциязы аштырган соонда партияны камгалап быжыглаары дээш Ленин биле Сталинның маадырлыг, чүткүлдүг демиселин көргүскен.

«Броненосец Потёмкин» деп киночурукту көөрүн дыннакчыларга сүмелээр.

Ленин биле Сталин баштайгы үлетпүрчин бөлгүмнериндеи революсчу марксисчи партияны канчаар тургузуп эгелээннерил база тургусканнарыл деп чүвени беседага көргүзер ужурлуг.

Беседага дараазында айтырыгларны чыдар.

1. В. И. Ленин биле И. В. Сталинның революсчу ажыл-чорудулгазының эгези.

2. Большевик партияны тургузарының ленинчи планы болгаш ону боттандырары дээш В. И. Ленин биле И. В. Сталинның демисели.

3. РСДҮП-ның II съездизи болгаш оон төөгүлүг ужур-дузазы.

4. Бирги орус революциязының характери болгаш шимчедикчи күжү. Революцияның аштырган чылдагааннары.

5. Реакцияның чылдарында болгаш чаа революстуг көдүрлүүшкүнүнуң чылдарында чаа хевирниң партиязы дээш В. И. Ленин биле И. В. Сталинның демисели.

6. Партияның Прага конференциязының төөгүлүг ужур-дузазы. Салган айтырыгларын чугаалашканы түнневишаан, пропагандист болза, бистиң Төрээн чуртувус делегейге революцияның генийлери Ленин биле Сталинны берген, Россия ленинизмниң төрээн чурту болган деп чүвени чугаалаар. Россияның ажылчын аңгызының эң дээре мурнакчы кижилериниң иштинде Ленин биле Сталин чаа хевирниң дайынчы марксисчи партиязын, большевиктер партиязын тургусканнар. Ленинниң болгаш Сталинның удуртулгазы-биле революсчу тулчуушкуннарга каңналган Россияның ажылчын аңгызы болза, помещиктерниң болгаш капиталистерниң дарлалындан хосталгы дээш, улустарның хосталгазы болгаш ақы-дүнмалышкы чоруу дээш демиселдиң улуг үлегер чижээн кижи ниитилелинге берген **«Хаанныг Россияга ажылчыннар болгаш тараачыннар боттарының хосталгазы дээш канчаар чурттап, демисежип чораннарыл» деп теманың талазы-биле кичээлдерге белеткенир кылдыр пропагандиске сүмелээр**

ЛИТЕРАТУРА:

К. Маркс биле Ф. Энгельс — коммунистиг партияның манифестизи.

В. И. Ленин—Фридрих Энгельс. Чогаалдар, том 2.

В. И. Ленин —орус социал демократтарның сорулгалары. Чогаал, том 2.

В. И. Ленин — Чүнү кылырыл? Чогаалдар, том 5.

В. И. Ленин — Политиктиг демдеглелдер. Чогаалдар, том 13.

В. И. Ленин — Иван Васильевич Бабушкин. Чогаалдар, том 16.

В. И. Ленин — Крепостниктиг эргениң дүшкенинин бежен чыл оон. Чогаалдар, том 1.

В. И. Ленин — Пролетарийлерниң аңгызы болгаш пролетарийлерниң партиязы. Чогаалдар, том 1.

И. В. Сталин — Партия маргылдааларының дугайында допчулал. Чогаалдар, том 1.

И. В. Сталин — Ленин дугайында Чогаалдар, том 6.

И. В. Сталин — Ленинизмниң үндезиннериниң дугайында. Чогаалдар, том 6.

ВКП(б) төөгүзү. Допчу курс. Бөлүктер I—V.

Владимир Ильич Ленин — амыдыралының болгаш ажыл-чорудулгазының дугайында допчу очерк. Арын 3—142.

Иосиф Виссарионович Сталин. Допчу биография, арын 5—55.

Иелерниң уруглар акшаларын чогуур өй шаанда берзе чогуур

Бии-Хем районнуң Баян-Кол сумузунда Сталин аттыг колхозта болгаш хуу чонда хөй уруглуг иелер болгаш бот-иелер элээн хөй, олар чазактың доктаадып кааны дузаламчы акшазын ап турарлар.

Суму Совединиң даргазы Данчай-оол сумуда хөй уруглуг болгаш бот-иелерге дузаламчы акшазын райондан алгаш четче долузу-биле иелерге бербес, чок болза, адырык чок тур дээш ол акшадан 3—5-теп боду алыр чоруктар удаа-дарга болуп келгилээн. Колхозчу бот-ие Мойнуваның уруглар акшазынан 200 рубльди, хөй уруглуг Коожавтың 80 рублин 1950 чылдың күзүнүнде бодунга ажыглааш ам-даа төлеп бербээн.

Суму Совединиң даргазы Данчай-оол колхозтуң уставын сагыыр, ону үрээрлер-биле шынгыы демисежир хүлээлгелиг тургаш хаарын боду үреп турар. «Хүлбүс-Даш» МЧАЭ-ниң читке-ле 2 чыл болган торуг аъдын Улуг-Хем районнуң Эъжим сумузунга турганын улус дамчыштыр эккелдирип алгаш үш ай иштинде мунгаш, Таңды районнуң Межегейде чурттап турар таныжы Ойдупаага бодунуң кара туразы-биле хууда өрезинге берген.

Ол ышкаш катышкан ажыл-агый-че хуу чонну кирериниң агитас ажылдарын чорудар туржук, харын бодунуң хуу төрелдери Кескил-Серен, Шавылдай, Кончулбай сларның эрге ажыын камгалап, күрүне планынга киирер эът планын чиигеткен. Көдээ ажыл-агый артелиниң Уставын үреп, колхоз малы-биле бодунуң хууда өрезин төлеп турган суму Совединиң даргазы Данчай-оолду хынап көрзе чогуур.

Ч. САЛЧАК.

КОЛХОЗТУЛАРДА

Колхоз сууру өзүп турар

Бай-Тайга районда Сталин аттыг улгатыр катыштырган көдээ ажыл-агый артели (даргазы Күнгаа) тудуг ажылын эки чорудуп турар.

Коммунист эш Деликке удуртурган тудуг бригадазы культураның болгаш чуртталганын 19 бажыңнарын тудар ужурлуг турган болгаш ам 17 бажыңнарны тудуп дооскан. Оон иштинден чуртталганын 12 бажыңнарын, 100 хаван кирер I кажааны, 30 аът кирер I кажааны тудуп дооскаш, ажыглалда киирген.

Чуртталганың 6 бажыңнарын барык доозуп турар.

Бо чылын I чылыг мал кажаазын болгаш уруглар яслизиниң базы тудар. Оларның ыяш материалдары белен.

Колхозтуң тудуг бригадазы Хөл сумузунда эге школаның септелгезин кылып берген. Школа септелгезинге эш Севил эң эки киржип, 149 квадрат метр бажың ханазын транзылап, малгаштаан болгаш 1500 ажыг транзаны чарып белеткээн.

Бригада социалистиг чарышты калбартып, күш-ажылдың бүдүрүкчү чоруун бедидип турар.

Колхозчу тудугжулар тайбыңның хөрээн быжыглаары-биле боттарының күш-ажылын улам экижидип турарлар.

М. БАВУУ.

Тууйбу бүдүрүлгези

Сүт-Хөл районнуң Сүт-Хөл сумуда Киров аттыг көдээ ажыл-агый артели болу хуузунда бо чылын тууйбу бүдүрүлгези организастап алган. Тууйбу сарайының бүгү байдалын өөренип көргеш, бо чылын 100.000 тууйбуну бүдүрүп үндүрерин планнап каан.

Тууйбу бүдүрүлгезиниң бригадири Бавуу бодунуң хүлээнген ажылынга ак сеткилдиг кызымакай ажылдап, бригадада күш-ажылдың сайгылга чурумун быжыг тудуп, колхозчуларның күш ажылын эки организастап турарының ачызында тууйбу бүдүрүлгези эки ажылдап турар. Сентябрьниң 10-га чедир 90.000 тууйбуну бүдүрүп үндүрген.

Кылган тууйбуның шынары эки болгаш Сүт-Хөл районнуң бүгү школаларын, албан черлерич болгаш чуртталга бажыңнарын тууйбу-биле хандырып турар. Оон ынай ол тууйбу заводу артельге база хөй орулганы киирип турар.

Тууйбу бүдүрүлгезинде ажылдап турар Дайун, Сендик, Медээчи-оол, Чаданмаа олар боттарының үлүг нормаларын 200-тен 300 хуу чедир күүседип турарлар.

О. ХУНА.

Тудуг бригадазы эки ажылдап турар

Чөөн-Хемчик районда Жданов аттыг колхозтуң тудуг бригадазы (бригадири Баазан) колхозчуларны культурлуг, чылыг-чырык бажыңнарлыг болдурар дээш кызымак ажылдап турар.

Бо чылын чуртталганың 14 бажыңнарын тудар планныг турган болза, ам херек кырында 4 бажыңны колхоз сууруда туткан. А 11 бажыңны тайгада тудуп белеткээн. Оон-биле кады 12 кижи үргүлчү ыяш дилип турар.

Дилигжилерден Кестээ, Сувак, Сүмдей, тудугжулардан Маннай, Артас, Дары-Сюрюн, Доржу олар эң кызымак ажылдап, хүн нормазын үргүлчү ажыр күүседип турарлар.

М. СЫНАА.

Тудуг ажылын экижидер

«Победа» колхоз Бии-Хем районнуң улуг колхозтарының бирээзи. Колхозтуң туруп турар чери ыяш талазы-биле кончуг байлак. Ынчалза-даа ол хире хөй-байлакты багай ажыглап турарлар. Чаа кылган ийиүш бажыңнарының шынары багай, чижээ, Мезел деп черде өнек, хаван фермаларының кажаалары болгаш ында чуртталга бажыңнарының ханалары шааваш, шалалары деска эвес каш борбак доора ыяштар салгылап каан.

Колхозтуң тудуг ажылында күш-ажылдың организациязы кончуг четпес. Колхозтуң тудугжулары бо чайның дургузунда чаңгыс тараа складын безин дооспааннар.

Колхозка тудуг ажылы көдээ ажыл-агыйның артелиниң Уставының кол үүлдериниң бирээзи деп чүвени колхоз баштаар чери ыяк билип, бо дугайында чогуур хемчег алза чогуур.

К. ВЛАДИМИР.

Редакцияга чагаалар

Колхозта четпестерни узуткаар

Таңды районнуң Кочетов суурда Сталин аттыг көдээ ажыл-агый артелиниң баштаар черинин ажылчорудулгазында улуг четпестер бар.

Колхоз эрткен чылын мал ченнери белеткээринин планын четче күүсетпээнинин харааны-биле ниитинин малындан элээн хөй мал өлүп хораан. Бо чылын ол четпестер колхозта база катаптатынып турар.

Артель бо чылын сиген белеткээринин планын үүгле 23 хуу, силос салырының планын 40 хуу күүсеткен. Сиген кезилдезинде колхозчулар хүн нормаларын күүсетпейн турар.

Артельде күш-ажыл кылып шыдаар 340 ажыг колхозчулар санатынып турар. Оларның иштинде дыка хөй хөрээженнер ниитинин ажылынга киришпейн бажыңнарында, өглериндe ачаа-ла олургулап турар. Колхоз баштаар черин колхозчуларны, ылаңгыя хөрээженнерни ажылга өөретпейн, оларны ажылче эки организаставайн турар.

Артель баштаар черинин ажылчорудулгазында четпестер биле ында партия эге организациязы эптежип турар чорук база бар.

Мынчангаш ВКП(б) райкому, райкүүском Сталин аттыг колхозтуң ниити ажылын экижидеринге идиг берип, ук колхозту оперативтиг удуртуру чугула.

М. МИРЧИН.

Бүдүрүлге черинче сагыш салыр

Дус-Хөл—Тес-Хем районнуң чаа өзүп олурар бүдүрүлге чери. Ол дус-биле кончуг байлак. Дус-Хөлдүн байлаа элбек болза-даа, райпо баштаар чери ону чугулаап көрбейн турар.

Күш-ажылдың чепсек херексели чедишпейн **турар. Хөлден** дус ушгурунга, дусту машинага чүдүреринге эргежок чугула хүүректер, ломнар, кускун-хаайлар чок. Оларны хуу кижилер боттарының ааладарындан эккеп турар. «Шопулак» деп бичин хүүректер-биле машиналарга дус чүдүрүп, хөй шак эртирип турар.

Бүдүрүлге черинде доктаамал ажылчыннар чок. Ажылчыннар ортузунда полит-массалыг ажылдар чорувайн турар. Чуртталга бажыңнарының септелгезин эм-даа чорутпаан.

Райпо баштаар черн обласка ужур-дузалыг дус бүдүрүлгезинин ажылынче улуг сагыш салза чогуур.

Д. БРИГАД.

„Ажылчын күжү чедишпесте...“

— Мында колхозтуң кандыг малын кыштагладып турарыл? — деп, ырак эвесте турган кыштаг турганын көрүп кааш, кескен сигенни бөлүп, сараттаары-биле чаңгыс тергеге кады чоруп олурган колхозчулардан мээн чоогумга олурган улгады берген эр кижиже эгин ажыр көрүнгеш айтырдым.

Тергениң даажынга мээн чүнү айтырганымны дыннаваанды ол-ла боор, кырганым менче көрнүп келгеш айтыра-дыр:

— Кулак дашты-биле барганындан билбедим оглум, чүнү чугааладынар?

— Бо мурнувуста кыштаг чер ышкаш, колхозтуң малын кыштагладыр чери бе? — деп, кырганче чоокшулады ээлгеш, дынзыг үн-биле катап айтырдым.

— Ие, кыштаг чер. Маңаа бистиң «Искра» колхозтуң бир бөлүк хой малын азырап кыштаар чүве. Бөлүп, сараттаар дээш бар чоруурувус сигенни бо кыштагже сөөртүп эккеп, хойларны тургузу азыраар улус бис — деп, харыы мындыг болду.

Ынчаарда мээн сагыжымга «Искра» колхоз бо чооктагы колхоз эвес, тургустунгандан бээр каш чылдар эрткен-не болгай. Бо турар хой кажааларының кылганы кончуг-ла эки боор деп бодал кирип, ону көрүксээн күзелим хайныгып келди. Удаткан чок ол кыштагга чеьдип келдивис. Ында ийи хой кажаазы, хойжулар чурттаар бажыңнар бар. Башкарыкчы кижи бир бажыңның чанынга келгеш, тергелиг аътты доктаадып тургузупту.

Тергеден дүшкеш, бажындан үнүп келген улус-биле мендилежип, чугаалаштым... сигенчилерден өске ында үргүлчү чурттап турар кижи чок, ам дээрезинде ээн турар кыштаг болду.

Сонуургаан кажааларымның серизин көөрүмге тараа саваңы-биле шып каан мындыг. Кажааның иштинче кирбейн эжиинден көөрүмге, чоокта чаа көрженнеп каавыткан, ынчалза-даа кажааның иштинде чамдык черлери малгаштыг өл болгаш черле кажааның туткан шынары ындыг-ла эки эвес деп үвези аажок.

Орукка чоруп олургаш чугаалажып чорааным кырган-биле кажаа дугайында чугаамны база катап уламчылап эгеледим.

— Кажааның серизин кылганының шынар чок деп үвезин. Кышка удур кажан септээр деп планатынган кажаалар ирги? — деп, айтырдым.

— Оо, бо кажааларның септелгезин чыл бүрүде кылып келген, ынчалза-даа ол септелгелерни кандыг септелге дээр, бодунар көрбес силер бе, серизин тараа саваны-биле шып каан турганын. Септелге дээрге, ол болур чүве-дир ийин — деп, чөгенген байдал-биле допчудаа болза, кажааларның септелгезин чогуур негелдезинге чедир чыл бүрүде кылбайн турары билдине бээр харыыны кырган менээ берди.

Шыны-биле чугаалаарга Бии-Хем районнуң Өөк суурда «Искра» колхозтуң бир бөлүк хой малының турар кажаазын Могайның алдыы талазында тудуп тургускандан бээр серизин чыл бүрүде-ле тараа саваны-биле шып каар турган.

Малга делгем, чылыг, кургаг кажаа тудуп тургузары, кыштагларны чогуур үезинде кышка удур белеткээри чугула. Ындыг турбужа колхозтуң бо хой кажаазының септелгезин мынчага чедир кылбаан. Серизиниң кырында салган саваны чуга болганындан чагган частын суу кажааның иштинче өттүр кирип турар, оон хараазы-биле кажааның ишти малгашталчак өл.

«Искра» колхозтуң даргазы эш Никитин, партия эге организациязының секретари эш Власова олар ниитиниң малынга эки шынарлыг чаа кажааны тудуп тургузар деп сагыш салып, ону кылдыртып эгелээр болза, ол ажылдың бүтүнери кымга-даа маргылдаа чок. Колхозта тыртар күш четчир, амгы үеде колхоз ийи автомашиналыг болгаш чеден хире ажыл аъттарлыг. Тудугга хереглээр ыяш ап болур. Ол ышкаш дилген ыяш материалды ырак эвестен, чээрби километр хире черден кескеш эккеп ап болур. Ол ышкаш дилген ыяш материалы-биле хандыртынар аргалыг, азы колхоз электри энергиязы-биле ыяш дилдирер техникалыг. Ынчалза-даа ажылды план ёзугаар чорутпайн турганының ужурунда ол техника ам бо үеде долузу-биле ажыглатынмайн турар.

Оон аңгыда удуртулганың кошкак чоруунуң бир херечизи болза, Могайда тудуп турар бызаа кажаазының болгаш колхоз төвүнүң чанында тудуп турар аът кажаазының тудуглары болур. Бызаа кажаазын эрткен чылдың июньдан эгелээш, бо күске чедир үүгле ханазын тудуп тургускан. Кышкы үеде ол тудугже хол дегбээн. Үүгле бо чылдың бирдугаар чартыының төнчүзүнден эгелеп ол тудугнуң ажылын уламчылаан. Ынчалза-даа тудуг материалы чедишпес, эң ылаңгыя дилген маны чок, тудугда ийи кырган ашактардан өске кижи ажылдавайн турар. Ынчаарга аът кажаазының тудуу оон ханазын туткандан бээр үргүлчүлевестээн.

Ниитиниң малының өске-даа черлерде кыштагларының кышка удур септелгезин кылыры чорувайн турар. Бо ажылдың мындыг четпес болуп турарының чылдагааны үүдел дизе, колхозта тудуг бригадазын тускайлап тургуспаанында болур.

Колхоз даргазы эш Никитин колхозтуң ажылының шалыпкын эвезинин дугайын ажылчын күжүнүң «чедишпезинге» шамнап турар. Ол канчап-даа чөптүг эвес болгаш шын эвес тайылбыр болур. Колхозта күш-ажыл кылып шыдаар эр кижи эвээш деп чүве шынныг. Ынчалза-даа хөрээжен колхозчуларны олче киириштирбейн турары кончуг четпес. Тудугнуң ыяш материалын тайгага кезип белеткээринге, ону тудуг төвүнче сөөртүрүнге үүгле эр кижилерниң күжү херек эвес, ол онаалгаларны күүседиринге хөрээжен-даа колхозчуларны организастап киириштирип болур. Колхоз даргазы колхозтуң ажылын мынчаар чогуур негелдезинге чедир организастап удуртпайн турары кончуг четпес.

Соок кыштың үези санныг хонуктардан эгелей бээр, ажылдың мындыг шушпең чоруун кыш кажан-даа манавас. Ынчангаш колхоз даргазы эш Никитин ажылчын күжү «чедишпес» деп угаанында сиңникен бодалдан эрте дээре адырлып, бодунуң онаалгалыг хүлээлгезин чогуур негелдезинге чедир эки күүседири чугула.

Бии-Хем районнуң удуртур организациялары, ылаңгыя районнуң көдээ ажыл-агый килдизи «Искра» колхозтуң ажылында бо четпестерни дарый узуткап, колхозтуң чаа тудугларының тудуун болгаш кыштагларының септелгезин кыска хуусааның иштинде дүрген доозарынче кичээнгей салыр ужурлуг.

А. ШИРИН-ООЛ.

Кыдат улус республикада

Совет ажылчыннарның күш-ажылының мурнакчы дуржулгаларын Кыдаттың ажылчы чоннары шингээдип ап турар

ПЕКИН. Кыдаттың бүдүрүлгелеринде металлды дүрген кезериниң мурнакчы совет аргазы улам-на калбаа-биле ажыглатынып турар. Металлды дүрген кезерин шингээдип апкан Кыдаттың ажылчыннары бодунуң дуржулгазын дамчыдары-биле чурттуң өске бүдүрүлге черлеринче барып турар.

Пекинниң кыдыында туруп турар Хансиньтяньниң демир орук мастерскаяларының ажылчыннары металлди дүрген кезерин белик көдүрлүүшкүнүү-биле өөренип турар Олар металлды дүрген кезер талазы-биле улуг чедиишкиннерни чеҗип алганнар. Ажылчын Лю Фынтун моон мурнунда бир кезекти 1 минута 40 секундада кылыр турган болза, ону ам 29,4 секундада кылыр апарган. Ажылчын Бак Хэ-лин кезекти 40 минутада кылыр турганындан ам ону 4 минута 15 секундада кылып шыдап турар. Ажылчыннар бодунуң патриотчу хүлээлгелериниде металлди дүрген кезериниң мурнакчы дуржулгазын өөренир дугайында бир чүүлдү киирип турар.

Шицзянжуанның проҗэвилелдериниң Соведи тускай хуралды кылган. Аңаа металлды дүрген кезериниң мурнакчы дуржулгазын өөренир дугайында айтырыгны чугаалашкан.

(СЭТА).

Кыдаттың чиик эт-үлетпүрүнүң чедиишкиннери

ПЕКИН. Сентябрь 25. Кыдат улус республиканың ийи чыл оюнга Кыдаттың чиик эт-үлетпүрүнүң бүдүрүлге черлери улуг-улуг бүдүрүкчү чедиишкиннер-биле, ажылдың чаңгыс-аай организациязы-биле продукцияның шынарын экижиндери болгаш ооң бот өртээнин кудуладыышкыны-биле ужуражып турарлар.

«Жиньминьжибао» солуннуң бижип турары болза, 1951 чылдың бирги чартыында Ганьцзиньниң болгаш Чөөн Кыдаттың хоорайларының чиик эт-үлетпүрүнүң бүдүрүлге черлери эрткен чылдың ийиги чартыында бөдааргa, автомобиль шывыгларын 99 хуу, резин илик-хеп аймаан 55, шимчевичи баглар кылырынга кеьшти 43 хуу, спичканы — 300 хуу хөйнү үндүргеннер. Калбак хереглелдиң бараанларын үндүрүп турар бүдүрүлгелер базы кайгамчык чедиишкиннерни чеҗип алганнар. Продукция үндүрүүшкүнүнүң өзүлдези-биле черге-дешпир ооң шынары бедээн, ооң бот-өртээ кудуладыышкыны-биле ужуражып турарлар.

Чиик эт-үлетпүрүнүң чедиишкиннии-биле катап тургустунуп турары болгаш хөгжүлдези болза, тараачыннарның чүге садын алыр аргазының улгатканының болгаш ажылчын аңгының күш-ажылчы хөдүрлүүшкүнүнүң чылдагааны болуп турар деп, солун демдеглеп турар.

Өзүп турар хереглелдерни хандырар сорулга-биле Кыдатта чиик эт-үлетпүрүнүң бар турар бүдүрүлге черлерин улам калбартып, чаа-чаа бүдүрүлге черлерин тургузуп турар. Чүгле чаңгыс Шаньси можуда безин 20 хиое заводтар тургустунуп турар. Шанхайда болгаш Тиньцзиньде үр үеде ажылдаваҗ турган хөй-хөй бичии пөс фабрикалары катап тургустунуп болгаш улам калбарып турарлар.

(СЭТА).

Кыдаттың националдарының эвээш кезээнин амыдыралынга тураскааткан Пекинде делгелге

ПЕКИН. Кыдат националларның эвээш кезээнге тураскааткан делгелгени Пекинде ажыткан. Ында Кыдат националдарның эвээш кезээ, 60 янзы-бүрү националдарның амыдыралын болгаш культуразын көргүзүп турар фото-чуруктарны, диаграммнарны ооң өске-даа матерчалдарны салган. Ооң иштинде Мяо, Юй, Дунцзя, Уйгур, Тибет болгаш өске-даа черлерниң улустарының амыдыралын киирген. Феодальдиг реакцияның корум-чуруму туруп турган үеде бо улустар хайыра чогу-биле тарладып чорааннар. Улус чазааның тургустунганындан бээр бо улустар бодунуң экономиказын болгаш культуразын хостуу-биле хөгжүдер аргалыг болганнар. Ол дугайын националдың эвээш кезээнге тураскааткан көргүзүгде оларның экономнуг байдалының өскүзээнин болгаш культуразының хөгжүлдезин, бижик билбес чорукту узуткап турарын көргүзүп турар чүүлдер хереченлеп турар. Кыдатта националдың эвээш кезээнин делгелгезинден алырга ында 40 чыгыы миллион кижи киришкен.

Көргүзүглерниң аразында кыдат улустуң баштынчызы Мао Цзе-дунга чоруткан белектер хөй болуп турар. Ол белектер националдың эвээш кезээнин Мао Цзе-дунга ынакшылын болгаш кызыгаар чогу-биле бердингенинин дугайын хереченлеп турар.

Найсылалдың чурттакчылары ол делгелгени улуг күзелдин-биле көрүп турар.

(СЭТА).

Кыдатта профэвилелдериниң өзүлдези

ПЕКИН. Профэвилелдериниң Бүтү-кыдат федерациязының статистика килдизиниң парлааны бердинген саннар болза, Кыдаттың улус республиказында профэвилелдериниң өзүлдезин хереченлеп турар.

Бир эвес 1950 чылда Кыдаттың улус республиказынга профэвилелдери чурттуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыттарының 31 хуузун катыштырып турган болза, ам профэвилелдериниң кежигүннери бүгү ажылчыннарның болгаш албан-хаакчыттарның 46-дан ажыг хуузу болуп турар. Соңгу-Чөөн Кыдатта профэвилелдеринде ол районнуң ажылчыннарының болгаш албан-хаакчыттарының 68,4 хуузу Чөөн Кыдатта 68 чыгыы хуузу катыштыртынган.

Чурта профэвилелдериниң 44 муң ажыг кудуку организациялары санатынып турар.

(СЭТА).

Кыдаттың улус республиказының ажылчы чоннар дугайында сагыш-салыышкыны

ШАНХАЙ. «Дагунбао» солуннуң сентябрьниң 11-де медээзин ёзугаар алырга, Шанхайның ажылчыннарынга, медицина талазы-биле дуза чедирер сорулга-биле хоорай эргелериниң чыгыргалары болза, 22 муң ажыг кижиге 15 медицина пунктуларын тургузар талазы-биле бүдүрүлге черлеринге дузалажып турар.

ШАНХАЙ. Ханчжоуда амгы үеде ажылчыннарның болгаш тараачыннарның 321 кежээки школалары бар болуп турар деп «Вэньгуйбао» солун сентябрь 11-де медээлеп турар. Ол школаларда өөренип турарларның саны 34030 кижи, азы 1949 чылдың төнчүзүнде турганындан 26030 кижи хөй болуп турар.

(СЭТА).

Риджуэйниң Ким Ир Сенге болгаш Пын Де-хуэйге чоруткан бижии

НЬЮ-ЙОРК. Генералдар Ким Ир Сенге болгаш Пын Де-хуэйге радиобиле сентябрь 26-да дамчыткан бижиинде генерал Риджуэй болза, Кореяда тайбыңчыдылга дугайында чугаалажыышкыннарны Кэсочдан көжүргеш, чугаалажыышкыннарның амгы болуп турар черинден чөөн талаже алды миль черде Сонхеннге аппаар деп санал берген деп Юнайтед Пресс агентилелиниң корреспондентизи сентябрьниң 27-де Токиодан дыңнаткан.

(СЭТА).

Польшаның тудугжуларының үлетпүр чедиишкиннери

ВАРШАВА. Парлалганың польша агентилелиниң дыңнатканын ёзугаар алырга, Польшада эң улуг Вембице деп цемент заводунуң тудугжулары чоокку хүннерниң иштинде чаа улуг тиилелгени чеҗип алганнар. Рекордтуг кыска хуусаа иштинде — он бир хүннер дургузунда — Европада эң улуг болуп турар цемент өртедир ийи улуг дээскиҗип турар суугуларны эптеп тургускан. Ол суугуларның узуну 150 метр, а ниити дензизи 2500 тоннадан ажып турар.

(СЭТА).

Кореяда болуушкуннар

Улустуң армиязының Кол командылалының дыңнадыы

ПХЕНЬЯН. Кореяның улус-демократтыг республиказының Улустуң армиязының Кол командылалының сентябрь 28-те медээлээни болза, бүгү фронтуларга, Кореяның Улустуң армиязының катыжыышкыннары кыдат улустуң эки-турачыларының сырый деткимчези-биле дайзынның кадыг-дошкун атакаларын ойтур шаварын үргүлчүлевишаан, оларның дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидирагларын таварыштырып турар.

Төп болгаш Чөөн фронтуларга Улустуң армиязының кезектери Чхолвонь болгаш Кымхваның мурнуу талазында база Янгунуң соңгу талазында районнарга 100 ажыг танкаларга, ужар-чүүлге болгаш артиллерияга деткиткеш, Улустуң армиязының камгалал шугумуч чаза таварыыр сорулга-биле алды атакаларны чоруткан америк болгаш лисынманчы элээн каш дивизияларның халдаашкыннарын ойтур шапкан. Ол тулчуушкуннарга дайзынның 17 танкалары чок кылдынган болгаш 9 самолёттары аңдара аттырган.

Сентябрьниң 28-те Улустуң армиязының зениттиг кезектери болгаш адыгжы-аңчыларның отрядтары Пхеньян, Вонсан болгаш Сариөонь районнарда тайбын чурттакчыларлыг пунктуларны араатанзыы-биле бомбалаарынга киришкен дайзынның дөрт самолёдун аңдара аткан.

(СЭТА).

Америк болгаш англи тутурган шериглер Кореяда дайынны соксадырын негеп турар

ПХЕНЬЯН. «Новая Корея» деп журнал болза, корей улуска удур дайында киржип турар америк болгаш англи солдаттарга база офицерлерге америк болгаш англи тутурган шериглерниң чагаа кыйгырыгларын парлап турар. Тутуруушкунда оларны эки аажылап турарының дугайын олар чугаалап турарлар. Тутуруушкунче кирген «КНО шериниң» солдаттары атырып-бооладып болгаш эгедип шаажыладып турар дээр дугайында америк пропаганданың хоозун негезин олар буруу шаап турарлар.

Америк болгаш англи солдаттарны төрээн чурттундан муң-муң километр черлерге барып өлүр кылдыр чорудуп турар АКШ-тың баштаар бөлүктериниң болгаш радионуң Кореяда агрессчи сорулгаларын тутурган шериглер шүгүмүүлеп турарлар.

Майор Гарри Флеминг мынчап бижип турар: «Делегейниң ийи дугаар дайынының төнгенинин соонда корей улустуң төлээлери чуртту тайбын арга-биле катыштырарынче базымнарны хөй удаа чорудуп келген, ынчалза-даа, ол оралдажыышкыннар америк киржилгениң уржуундан сорулгазын чеҗип албаннар. Кореяда АКШ-тың интервенциязының түннелинде кандыг-даа буруу чок муң-муң хамаатылар, ооң иштинде херээженнер болгаш уруглар база өлүм-чидимге таварышканнар. Америк самолёттарның ужуушкуннарының түннелинде он-он муң кижилер турлаг чер чок болганнар. Ынчалза-даа чоннуң удурланыр сорук күжүн ол хан төгүүшкүнү болгаш үргеҗээш киннер кошкадып шыдаваннар. Мурнундаагызы ышкаш, чон болза, бодунуң чуртун катыштырар болгаш хостуг хамаарышпас нация болдурар дээш ам-даа демисежир деп долу шиитпирлиг. Он чылдың мурнунда гитлержи ужар-чүүлдүң үүлгеткени Англияда Ковентри хоорайның массалыг үргеҗээшкининге бүгү делегей кайгаан чүве болгай — деп Флеминг уламчылап турар. Америк ужар-чүүлдүң бомбалаашкыннары биле корей хоорайларны болгаш суурларны чок кылып каан ындыг «Ковантрилерни» мен мында, Кореяда база хөйнү көрдүм. Мен Пхеньянга база баар аргалыг болган мен. Хоорай бузундулар болу берген чыдар, бо үеним улуг бажыңнары, школалар, госпитальдер болгаш библиотекалар шупту үргедетинген. Бо бүгү болза, өске черниң эжелекчилериниң дарлалынга кажан-даа кирбес деп улустуң шиитпирин чүг-ле күштелдирер.

Корей айтырыгның карачангыс шын шиитпири болза, Кореядан шупту даштыкы ширеглерни үндүрери болур деп Флеминг түннеп турар.

Кореяда америк интервенцияны соксадырын болгаш ол чуртка тайбынны тургузарын англи бригаданың анаа дайынчызы, тутурган Кокс болгаш тутурган англи шериглериниң өске-даа бөлүктери боттарының чагааларында негеп турарлар. Америк империалистерниң Кореяда агрессчи дайынын олар шиитпирлии-биле буруу шаап турарлар.

Америк болгаш англи тутурган шериглериң тайбыңче-даа, Кореяда америк интервенцияны соксадырынче-даа чүткүлү болза, Кореяда америк болгаш англи тутурган шериглериң тайбын талалакчылар организациязының төп комитедин тургусканындан онза көскү илеретинген. Ол организацияның ТК-зы Кореяда америк агрессияны буруу шапышаан, КНО-нуң секретариадынче бодунуң чагаазын чорудуп, корей улуска удур дайын чорудуп турар чепсектиг күштер КНО-нуң армиязы эвес, а америк империалистернин агрессчи армиязы болуп турар деп медеглээн.

Кореяда бүгү даштыкы шериглерни үндүрерин болгаш корей айтырыгны тайбын арга-биле шиитпирлээрин негевишаан, тутурган шериглер болза, бодунуң иштики херектерин боду шиитпирлээр арганы корей улуска бээр ужурлуг деп айтып турарлар.

(СЭТА).

Италия-биле тайбыңның керээзин катап көөр дугайында Барыын талакы күрүнелериниң чаңгыс талалыг чугаалажыышкыннарынга

НЬЮ-ЙОРК. Ассошиэйтед Пресс агентилелиниң Вашингтондан дамчыдып турары-биле алырга, Италия-биле тайбың керээзинде Италияның чепсектиг күштериниң деннелин кызырып турар түүлдү катап эде көөрүнүң планының дугайында «декларацияны» Катышкан Штаттар, Англи болгаш Франция кады чугаадын турар. Агентство черинин айтып турары болза, Трумэн, Ачесон болгаш американың өске-даа тускай кижилери-биле чугаалажыышкыннар кылыры-биле Вашингтонда барган де Гаспериниң чугаалажыышкыннары доозулган соонда үш күрүнелернин медеглели парлалгага парлатынар.

ВИШИНГТОН. АКШ-тың конгрезинин ийи палаталарының катышкан хуралынга чүве чугаалааш, Гаспери американың шериг планнарын кончуг мактап турган. «Бо чепсеглеништин чаартып тургузуушкунга чүгле удур эвес, харын европага чаарты тугузуушкунга дузалаар түүл болур» — деп, де Гаспери чугаалаан.

(СЭТА).

ТҮРГЕН ШИНГЭЭДИП АЛГАН

Америк генерал — Дээрги де Гаспери, бистиң Ли варнога бо италиянчыларга түү херек боор чоор?

Франциянның ажылчы чоннары бодунуң эргелери дээш демиселде

ПАРИЖ. Францияда чорудуп турар эконом болгаш өске-даа ниити негелделерни хандырары дээш демиселде ажылчы чоннарның катыжыышкыны хүн-бүрү күштелип турар. Ол демиселде киржип турар кижилер болза, янзы-бүрү угланыышкыннарлыг профэвилелдериниң кежигүннери болур. «Юманите» солуннуң медээлеп турары-биле алырга, күш-ажылдың бүгү-ниити конфедерациязы, христианчы ажылчы чоннарның франция конференциязы, «Форс Увриер» деп профэвилелдериниң организациялары болгаш ол ышкаш Париж районнуң металлургтарын база металлистерин катыштырып турар автономнуг болгаш хамаарышпас профэвилелдери металлургтарның ажыл төлевирин улгатыразы дээш демиселге чангыс аай туржурунуң дугайында чөпшээрежилгени чарганнар.

«Либерасьон» солуннуң медээлеп турары болза, мебель кылырларның тус-тус черлерде профэвилелдериниң аразында база ол ышкаш чөпшээрежилгени чарган. Чөпшээрежилгеде шалынны улгатырары дээш демиселди кады чорударын база айтып турар.

Клермон Ферране болгаш «Мишленнин» бүдүрүлгелериниң профэвилелдериниң организациялары кады тускай медеглелди парлап үндүрген, ында ажылчы чоннарын ажыл төлевирин 15 хуу улгатырарын болгаш хөй эвес шактың иштинде ажылдаанының ажыл төлевирин 135 франка (француз акша) доктаадырын негеп турар. Сөөлгү үеним дургузунда хоорайның бүдүрүлгелериниде ажыл соксадыышкыннары болгаш амыдыралга хереглел чүүлдериниң өртээнин улуунга удурланган манифестациялар соксавайн үргүлчүлеп турар—деп «Ливерасьон» солун бижип турар.

Чангыс аай хөделиишкинчериниң ачызында ажылчы чоннарның чеҗип алган чедиишкиннериниң дугайын демократтыг солуннар медээлеп турар. Чижээлээргe, Сена департаментизинде Монтрей-субуа хоорайның тудугда ажылдап турар ажылчыннары шак барымдаалап төлээр ажыл төлевирин 30 франк улгатырарын чеҗип алганнар. Парижтиң «Мезон Ламак» деп металлдан чүве кылып үндүрүп турар заводунуң ажылчыннарының шак барымдаалап алыр ажыл төлевирин 20 франк чедир улгатырган. Парижтиң «Ситроен» деп автомобиль заводунуң ажылчы чоннарының айда алыр ажыл төлевирин 8 хуу улгатырган. Марсельде «Дюффо элюжо» деп заводтуң металлургтары ажыл төлевирин 25 хуу улгатырарын чеҗип алганнар.

(СЭТА).

Австрияның улузу дайынның күжүнге берип реакцияның болгаш удур согуушкунну турар

СИДНЕЙ. Австралияга коммунистиг партияның ажыл чорудулгазын хоругдаарынга дузаламчы кылдыр улустуң санал айтырылгазын чорут канының түннелинде Австрия чазактың реакциялыг планнарының түннел чок буурап дүшкенинин дугайында улуг-улуг эгелерлиг медээлерни Австрияның бүгү солуннары парлаан. Солуннарның демдеглеп турары болза, Мензистиң — Фадденнин чазааның коммунистерге удур халдаашкыны улуска буруу шаптырган.

Мензистин болгаш Фадденнин удуртукчу партияларының ажылдакчыларының медеглелдери, коммунистерге удур бодунуң планнарының буурап батканынга чазак черинин кончуг дүвүреп турарын хереченлеп турар.

Лейборисчи партияның парламент фракциязының удуртукчузунуң оралакчызы Колуэлл болгаш лейборисчи партияның федеральдиг организацияларының даргазы Фергюсон олар чазакты дүжүрерин негээннер. Шак бо хире бужар-баҗык аштырыышкынның соонда чазактың бажынга артып калырының мораль талазы-биле эргези чазак черинде чок—деп Колуэлл чугаалаан.

Реакцияның күжүн австри улустуң тиилээн тиилелгезин таварыштыр компартияның чыылдырганы хөй кижи киржикчилиг митинги Силнеге болган. Улустуң динмиттиг адыш часкаашкыны-биле ужурашканы Австралияның коммунистиг партиязының чиңгине секретари Шарки митингиге чүве чугаалаан. Бо хүн австрали улус демократияның болгаш тайбынның улуг күжүнүң реакция болгаш дайынның күжүн тиилээнин демдеглеп эртирип турар. Ол тиилелгениң ужур-дузазы Австралиядан ыракче тарай берген, чүге дээрге, Австралияның улузунуң бодунуң демократтыг эргелерин камгалаар улуг шиитпирлиин бүгү-делегейге көргүзүп турар — деп Шарки чугаалаан. Оон ынай ооң уламчылап чугаалааны болза, ол тиилелге ажылчын аңгының катыжыышкынының түннелинде чеҗип алдынган. Чыылган улустарны ол катыжыышкынны амдаа улам быжыглаарынче Шарки кыйырган.

(СЭТА).

Латин Америка чурттарының ажылчы чоннарының ядараашкыны

МОНТЕВИДЕО. Латин америка чурттарының капиталистери болгаш помещиктери ажык-кончаа сүрбүшаан, масса улустарның амыдыралының деннелинче халдаашкыннарны үргүлчүлевишаан турар. Латин Американың бүгү чурттарында хереглелдиң бараанларының өртээ улгадып турар болгаш алыр ажыл төлевири кончуг дүргени-биле кудулап турар.

Чилиниң «Демократия» солуннуң медээлеп турары болза, май айдан эгелээш үш айның дургузуада быжырган хлебтиң өртээ 62 хуу улгаткан, чигирниң — 40 хуу, картофельдиң — 55 хуу, дустуң — 25 хуу, ристиң — 30 хуу, саванның — 45 хуу улгаткылай берген. Ол ышкаш далганның, крупаның, макарон кылымалдарының болгаш өске-даа продуктуларның өртээ база улгаткан. Картофельдиң өртээн чоокта чаа 66 хуу улгатырган.

Уругвайның «Христисия» солуннуң демдеглеп турары болза, чүгле 1951 чылда эрткен чылдагы турганынга деннээргe эьттиң өртээ 320 хуу улгаткан. Ол ышкаш өске-даа аъш-чем продуктуларының болгаш хереглелдиң чугула чүүлдериниң өртээ хүн бүрү-ле улгадып турар.

Бразилияда хереглел бараанларының өртээ база канчаар-даа аажок улгадып турар. Өртектиң улгадыышкынының дугайында барымдаалар чурттуң улуг-улуг чер эжелекчилериниң болгаш капиталистериниң улусту дээрбеде турарының дугайын чугаалап турар болгаш Варгастың чазаан улусту аш-чутче болгаш уламна ядараашкынга чедирип турар чазак болурун илередип турар» — деп «Воз операриа» солун айтып турар.

Бараан өртээ. Аргентинада база улгадып турар. «Нуэстра палаора» солуннуң демдеглеп турары болза, Дазариода — чурттуң мал болгаш тараа ажылдыг районунуң төвүнде хлебтиң өртээ үргүлчү улгадып турар. Эьттиң өртээ хүн-бүрү улгадып турар. Оон тодаргай барымдаазы болза, сөөлгү 20 хонуктарның дургузунда эьттиң өртээ беш катап улгатканы болур.

(СЭТА).

Барыын Германияны катап боо-чепсеглээринге удур

БЕРЛИН. Барыын Германияда Лейпциг радиозунуң дыңнадып турарын ёзугаар алырга, Барыын Германияны катап боо-чепсеглээринге удур болгаш 1951 чылда тайбын керээ чарары дээш чорутунган улустуң санал-оналын айтырып чыырының чорудулгазының түннелинде сентябрь 27-де 7594 кижиден 7107 кижи катап боо-чепсеглээшкиге удур бадылааннар. 246 кижи бадылаашкындан дадагалзаан.

(СЭТА).

Харыысалгалыг редактор О. А. ТОЛГАР-ООЛ.

Бо чылдың сентябрь 28-те бичии мыйыстарлыг, ак баштыг, чеди ай назылыг шилги ала бызаалыг, дүвүнейлиг, кондалайының кыры ак, мыйыс чок, кара-ала инек читкен. Ук инекти тыпкан болгаш көргөн кижилер Кызыл хоорайның Ажылчын кудумчузунда № 6 бажынга азы Комсомол кудумчузунда № 70 бажынга дыңнадырын идеген чарлап тур.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: Кызыл Щетинкин кудумчузу, бажың 7. ТЕЛЕФОННАРЫ: Харыысалгалыг редакторнуң 2—62; харыысалгалыг редакторнуң ораалакчызының, партия амыдыралының, культура, литература болгаш уран-чүүл киллдистериниң—3—88; харыысалгалыг секретарьниң, пропаганда болгаш агитация, көдээ ажыл-агый, үлетпүр болгаш транспорт, чагаа киллдистериниң—3—68; иштики информация, бухгалтерияның—3—65.

Б01534. Облкүүкомнуң типографиязы